

II KVARTALNI IZVJEŠTAJ O STANJU LJUDSKIH PRAVA 2011

I Prethodne informacije

Drugi kvartalni izvještaj Inicijative mladih za ljudska prava (YIHR) obuhvata sakupljene informacije u periodu od 1. aprila do 1. jula 2011. godine. U radu smo koristili tehnike istraživanja na terenu, pres kliping, analize, intervju i SOS liniju. YIHR vrši monitoring ljudskih prava u Crnoj Gori već petu godinu zaredom, a do sada smo objavili pet godišnjih izvještaja i više kvartalnih koji su dostupni na web sajtu www.yihr.me. Ovaj izvještaj obuhvata oblasti koje smo kroz naš dosadašnji rad identifikovali kao zabrinjavajuće, a akcenat je stavljen na stanje ljudskih prava u praksi, dok se detaljnija pravna analiza standarda ljudskih prava priprema za godišnji izvještaj. Izveštaj priređuje naš tim uz finansijsku i ekspertsku podršku Civil Right Defenders-a, a kao i u prethodnom kvartalnom izvještaju, ostvarena je saradnja i sa CAZAS-om, UNICEF-om, UNHCR-om i Udruženjima paraplegičara Pljevalja, Bijelog Polja i Rožaja.

U aprilu je sproveden popis stanovništva. Iz Zavoda za statistiku Crne Gore saopšteno je da u našoj zemlji ima 625 266 stanovnika, što je samo za oko 5 hiljada više nego u 2003. godini. Protiv Crne Gore Sud za ljudska prava u Strazburu donio je petu presudu. Trenutno je u proceduri oko 700 predmeta, što je preveliki broj u odnosu na broj stanovnika. Vlada i drugi državni organi nastavili su dobru saradnju i komunikaciju sa NVO sektorom.

Tokom ovog kvartala objavljeno je pet izvještaja iz oblasti ljudskih prava. Stejt Department je 8. aprila 2011. godine objavio izvještaj o stanju ljudskih prava u svijetu (www.state.gov/g/drl/rls/hrrpt/2010/eur/154441.htm), u kome se kao zabrinjavajuće oblasti navode: nezavisnost sudstva, loš tretman lica koja se nalaze u pritvoru, uslovi u zatvorima, nekažnjivost policije, dug pritvor pred suđenje, sloboda izražavanja, status raseljenih i interno raseljenih, diskriminacija i ekonomska i socijalna prava. State Department je 28. juna 2011. godine objavio i izvještaj o trgovini ljudima u svijetu (www.state.gov/g/tip/rls/tiprpt/2011/164232.htm). Naša zemlja je označena kao izvor i tranzitna država za muškarce, žene i djecu koji su žrtve seks trafikinga i prisilnog rada. Žrtve trafikinga su uglavnom žene i djevojke iz Istočne Evrope i drugih država Balkana, uključujući i Srbiju i Kosovo. One migriraju ili su krijumčirane u države Zapadne Evrope a potom budu prisiljene na seks trafficking u Crnu Goru. Navedeno je i da su romska djeca prisiljena da prose na ulicama Crne Gore. Većina potiče iz Albanije, Kosova, Srbije pa iz same Crne Gore. Kaže se da crnogorska Vlada ulaže značajne napore ali još uvijek u potpunosti ne ispunjava minimum standarda za eliminisanje trafikinga.

Freedom House, u izvještaju o slobodi u svijetu 2011. našu državu je označila kao slobodnu zemlju (www.freedomhouse.org/images/File/fiw/FIW_2011_Booklet.pdf). Freedom House mjeri politička prava i slobode građana ocjenjujući države ocjenama od jedan do sedam gdje jedan znači najveće slobode a sedam najmanje. Crna Gora je dobila ocjenu tri za politička prava i dva za građanske slobode. Ova organizacija je objavila i izvještaj „Nacije u tranziciji“ (www.freedomhouse.org/images/File/nit/2011/NIT-2011-Montenegro.pdf) u kom je ocijenjeno da je nivo demokratije nešto lošiji nego prošle godine. Naša zemlja je sada dobila ocjenu 3.82 a prošlogodišnja je bila 3.79.

Amnesty International 14. maja 2011. godine objavio je godišnji izvještaj o stanju ljudskih prava u svijetu (<http://amnesty.org/en/region/montenegro/report-2011>). U izvještaju kao problematične oblasti su navedene suočavanje sa prošlošću, tortura i ponižavajuća postupanja, sloboda izražavanja, diskriminacija, položaj izbjeglica i azilanata.

II Institucionalni okvir u oblasti ljudskih prava

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava – pokrenulo je programe i radionice edukacije državnih službenika i nosilaca pravosudnih funkcija o antidiskriminaciji. Krajem maja Ministarstvo je počelo sa antidiskriminacionom medijskom kampanjom koja obuhvata tri oblika diskriminacije: diskriminaciju osoba sa invaliditetom, diskriminacija LGBT populacije i diskriminacija po osnovu pola. Ministarstvo je radilo na izradi Zakona o Ombudsmanu, a predlog novog Zakona o Ombudsmanu ponovo je u skupštinskoj proceduri i o njemu će poslanici raspravljati na sjednici zakazanoj za 5. jul ove godine. Predstavnici opozicionih stranaka i NVO smatraju da je prvi predlog bio mnogo kvalitetnije rješenje i da je bespotrebno bilo odlaganje usvajanja Zakona zbog čega nijesu ispoštovane međunarodne i obaveze koje proističu iz domaćeg zakonodavstva. Naime, Ombudsman je od marta trebao da bude Nacionalni mehanizam za prevenciju torture na osnovu ratifikovanog Opcionog protokola uz Konvenciju protiv torture i drugih surovih, nečovječnih ili ponižavajućih postupanja ili kažnjavanja. Na osnovu domaćeg Zakona o zabrani diskriminacije Ombudsman je trebao da bude mehanizam za zaštitu od diskriminacije. Usvajanje ovog Zakona obaveza je iz Akcionog plana Vlade praćenja sprovođenja preporuka iz mišljenja Evropske komisije koji je trebao da bude usvojen u I kvartalu 2011. godine. Zakon se trenutno nalazi u skupštinskoj proceduri a o njemu su 6. aprila raspravljali Odbor za ljudska prava i slobode i 11. aprila Odbor za ustavna pitanja i zakonodavstvo. Novi Predlog zakona jasno ne definiše Ombudsmana kao nacionalni mehanizam za prevenciju torture. U Predlogu zakona nisu predviđene oblasti kojim će se baviti Ombudsman kao što su zaštita od diskriminacije, torture, dječjih prava i druge. Jedina grupa koju Predlog zakona prepoznaje jeste LGBT zajednica. Predlog zakona postavlja ulogu Ombudsmana više kao savjetodavno nego kao kontrolno tijelo i to se najviše ogleda u kada je u pitanju njegov rad u oblasti diskriminacije i torture. Primanja savjetnika Ombudsmana nijesu izjednačene sa kolegama iz Ustavnog suda. Klub poslanika Socijalističke narodne partije (SNP) podnio je 23 amandmana na Predlog zakona o Ombudsmanu, poslanik Pokreta za promjene (PZP) Koča Pavlović četiri i poslanik Socijaldemokratske partije (SDP) Ervin Spahić dva amandmana. Odbor za ljudska prava i slobode prihvatio je samo tri amandmana SNP-a.

Zaštitnik ljudskih prava i sloboda (Ombudsman)– Ombudsman je nastavio dobru saradnju sa NVO sektorom i u ovom kvartalu. YIHR i Ombudsman imali su zajedničku akciju na Međunarodni dan izbjeglica 20. juna ove godine posjetivši romska kamp naselja u Podgorici. Kancelarija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda pripremila je Poseban izvještaj o stanju ljudskih prava mentalno oboljelih lica smještenih u ustanovama koji je usvojen u crnogorskom parlamentu. Predstavnici Institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda su za potrebe tog izvještaja posjetili ustanove u kojima borave mentalno oboljela lica: JU Zavod „Komanski most“ Podgorica, JU Centar za obrazovanje i osposobljavanje „1 Jun“ Podgorica, JU Dječiji dom „Mladost „ u Bijeloj i ZU Specijalnu bolnicu za psihijatrijsko liječenje u Dobroti. U izvještaju se navodi da je ostvaren napredak ali i da zatečeno stanje ukazuje na otežano ostvarivanje nekih zagarantovanih prava djece sa teškoćama u mentalnom razvoju što se odražava na njihov dalji razvoj, kvalitetniji i ispunjeniji život kao i određeni stepen osamostaljivanja.¹ Kancelarija Ombudsmana je za Parlament pripremila i Poseban izvještaj o ostvarivanju prava na povraćaj imovinskih prava i obeštećenje. Budžet Zaštitnika ljudskih prava i sloboda za 2011. godinu je 485.945.97 eura.

---

¹ Izvještaj možete pogledati na web strani <http://www.ombudsman.co.me/izvjestaji.php>, strana posjećena 15. juna 2011. godine

Skupština Crne Gore - Skupštinski odbor za ljudska prava i slobode aktivno je radio i u ovom kvartalu. Održao je šest sjednica. Između ostalog Odbor je raspravljao i o: Predlogu Zakona o Ombudsmanu, Posebnom izvještaju Ombudsmana o stanju ljudskih prava mentalno oboljelih lica smještenih u ustanovama, izvještaju Ombudsmana o ostvarivanju prava na povraćaj imovinskih prava, Izvještaju Ministarstva za ljudska i manjinska prava o razvoju i zaštiti prava manjinskih naroda i drugih manjinskih zajednica u prošloj godini i Izvještaju o radu Ombudsmana za 2010. godinu. Članovi Odbora posjetili su izbjeglički romski Kamp I i II i organizovali saslušanje direktora Zavoda za izvršenje krivičnih sankcija (ZIKS) Milana Radovića povodom situacije u ZIKS-u i zamjerki Evropske komisije u Analitičkom izvještaju. Odbor je nastavio dobru saradnju sa NVO sektorom.

Savjet za građansku kontrolu rada policije – Savjet za građansku kontrolu rada policije održao je 17. juna sastanak sa predstavnicima NVO-a koji se bave ljudskim pravima i kontrolom policije. Razgovarano je o saradnji Savjeta i NVO-a, kao i temama i preporukama za unapređenje rada Savjeta u kontroli postupanja službenika policije. Predstavnici savjeta saopštili su da su od početka ove godine do 17. juna obradili više od 50 inicijativa i pritužbi.

Fond za manjine – Fond za manjine osnovala je crnogorska Skupština kako bi podržala aktivnosti koje su značajne za očuvanje i razvoj nacionalnih, odnosno etničkih specifičnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica u oblastima nacionalnog, etničkog, kulturnog, jezičkog i vjerskog identiteta. Upravni odbor Fonda je u decembru 2010. godine na netransparentan način podijelio sredstva za projekte za tu godinu. Zbog sumnje da Fond za manjine nije dijelio sredstva u skladu sa zakonom naša organizacija pozvala Skupštinu Crne Gore i Državnu revizorsku instituciju (DRI) da izvrši provjeru poslovanja te institucije. Skupština nije kontrolisala rad Fonda. DRI je u prvom kvartalu ove godine sprovela reviziju Godišnjeg finansijskog izvještaja Fonda za 2010. godinu. DRI je u izvještaju² od 14. juna tekuće godine saopštila da cjelokupni sistem internih kontrola nije utvrđen i postavljen na precizan i efikasan način. Taj sistem podrazumijeva skup postupaka i mjera koje preduzima rukovodstvo subjekta u cilju osiguranja tačnosti i pravilnosti evidentiranja finansijskih transakcija, njihovu punu usklađenost sa zakonima te efikasno trošenje državnog novca. DRI je saopštila i da pojedini subjekti nijesu dostavljali finansijske izvještaje o utrošenim sredstvima za prethodnu godinu, a da je Fond odobravao sredstva i za narednu. Tako Nacionalni savjet Srba nije dostavio finansijski izvještaj za 2009., iako je od Fonda u toj godini dobio 445.570,00eura. Fond je ovom savjetu dao sredstva i u 2010. godini u iznosu većem od 200 hiljada eura. DRI je dalje navela da su elementi za utvrđivanje doprinosa projekata dati opisno i uopšteno i da ne sadrže razrađene indikatore za mjerenje rezultata. Za više od 50% dostavljenih izvještaja DRI je konstatovala da su nekompletni i površni i bez adekvatnih finansijskih dokaza na osnovu kojih bi se mogli utvrditi stvarni troškovi po projektu, te da nijesu usklađeni sa ugovorima. Takođe, DRI je utvrdila da Fond ne prati realizaciju podržanih projekata niti vrši procjenjivanje rezultata istih tj. ne vrši monitoring i evaluaciju. Glavni zaključci DRI su da Fond za manjine nema precizno utvrđene kriterijume za vrednovanje projekata, da nema indikatore za mjerenje učinaka realizovanih projekata, kao i da ne obezbjeđuje praćenje realizacije projekata i mjerenje rezultata realizovanih projekata, te da su izvještaji o realizaciji projekata nepotpuni, površni i bez valjanih finansijskih dokaza o troškovima. Budžet Fonda za ovu godinu iznosi 947.413.24 eura.

Agencija za zaštitu ličnih podataka – Zakonom je definisano da je Agencija samostalna i nezavisna u vršenju zaštite ličnih podataka i kao nadzorni organ. Agencija vrši nadzor nad sprovođenjem zaštite ličnih podataka, rješava po zahtjevima za zaštitu prava, daje mišljenja u vezi primjene Zakona o zaštiti ličnih podataka, daje saglasnost u vezi sa uspostavljanjem zbirke ličnih podataka, daje mišljenje u slučaju kad postoji sumnja da li se određeni skup ličnih podataka smatra zbirkom u smislu Zakona o zaštiti

---

² Izvještaj DRI od 14. juna 2011. godine možete vidjeti na web stranici http://www.dri.co.me/index.php?option=com_docman&task=doc_view&gid=91, posjećen 20. juna 2011. godine

ličnih podataka, prati primjenu organizacionih i tehničkih mjera za zaštitu ličnih podataka i predlaže poboljšanje tih mjera, daje predloge i preporuke za unaprjeđenje zaštite ličnih podataka, daje mišljenje da li određeni način obrade ličnih podataka ugrožava prava i slobode lica, saraduje sa organima nadležnim za nadzor nad zaštitom ličnih podataka u drugim zemljama, saraduje sa nadležnim državnim organima u postupku pripreme propisa koji se odnose na zaštitu ličnih podataka, daje predlog za ocjenu ustavnosti zakona, odnosno ustavnosti i zakonitosti drugih propisa i opštih akata kojima se uređuju pitanja obrade ličnih podataka. Agencija je u ovom kvartalu nekoliko puta javno reagovala na kršenja prava na zaštitu ličnih podataka u medijima i pokrenula nekoliko spornih pitanja kao što su sklopljeni ugovori između Uprave policije i mobilnih operatera, izborne spiskove i pokrivenost kamera na različitim javnim prostorima. Budžet Agencije za ovu godinu je 403,941.53 hiljade eura.

III Suočavanje s prošlošću

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava 2. juna 2011. godine raspisalo je konkurs za izradu arhitektonskog i umjetničkog rješenja za dvije spomen ploče. Za spomen ploču sa nazivom parka na Pobrežju „Spomen – park civilnim žrtvama ratova 1991-2001“ i spomen ploču sa natpisom „Civilnim žrtvama ratova na prostorima bivše Jugoslavije 1991-2011 – da se ne dogodi“. Spomenici će biti postavljeni u parku u podgoričkom naselju Pobrežje.

Popis nestalih – Fond za humanitarno (FHP) pravo organizovao je 12. aprila 2011. godine u Podgorici javnu prezentaciju poimeničnog popisa crnogorskih državljana koji su stradali i nestali u oružanim sukobima u Sloveniji, Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini od 1991. do 1995. godine. Prema podacima FHP u tom periodu nestalo je 272 državljana a za tijelima 26 građana Crne Gore se još uvijek traga.

REKOM – Kampanja prikupljanja milion potpisa podrške za osnivanje regionalne komisije za utvrđivanje činjenica o ratnim zločinima i drugim teškim kršenjima ljudskih prava počinjenih od 1991. do 2001. godine na prostoru nekadašnje SFRJ počela je 26. aprila 2011. godine u Podgorici, Ljubljani, Zagrebu, Sarajevu, Beogradu, Banjaluci, Prištini i Skoplju. U Podgorici je sakupljeno oko 30 hiljada potpisa.

U ovom kvartalu nastavljena su suđenja za procesuirane ratne zločine koji su se dogodili na teritoriji naše države.

Deportacije – Vrhovno državno tužilaštvo Crne Gore 15. juna ove godine uložilo je žalbu na oslobađajuću presudu optuženima u slučaju ratnog zločina „Deportacije“ i zatražilo ukidanje takve odluke. Viši sud je ranije oslobodio desetericu optuženih uz obrazloženje da nijesu počinili ratni zločin i učestvovali u oružanom sukobu. Proces će biti nastavljen pred crnogorskim Apelacionim sudom.

Slobodan Pejović, svjedok u slučaju ratnog zločina Deportacije, 20. maja osuđen je, po tužbi bivšeg policijskog službenika Ranka Martinovića zbog krivičnog djela uvreda, sa 600 eura kazne. Pejović je javno saopštio da je Martinović sluga tajnih službi i pripadnik organizovanog kriminala.

Ratni zločin u Sabirnom centru u Morinju – ponovljeno suđenje optuženima za ratni zločin u Morinju počelo je 14. aprila 2011. godine. Suđenje je održano nekoliko puta u ovom kvartalu. Optuženi su negirali da su počinili zločine koji im se stavljaju na teret. Optuženi Mladen Govedarica, Ivo Gojnić, Špiro Lučić, Ivo Menzalin i Boro Gligić početkom aprila podnijeli su krivičnu prijavu državnom tužiocu Hrvatske protiv istražne sudije Županijskog suda u Dubrovniku Marije Donatović-Dabelić, zapisničarke Ivane Barada i još 32 svjedoka u ovom sudskom procesu zbog postojanja osnovane sumnje da su počinili krivična djela udruživanje, i zloupotreba službenog položaja i ovlašćenja i krivotvorenje službene isprave. U krivičnoj prijavi se navodi da su istražni sudija i zapisničar pomoću funkcije „copy – paste“ sadržaje ispitivanja 33 svjedoka iz 2006. godine pred Županijskim sudom kopirale u zapisnike o ispitivanju 33 svjedoka, sačinjene 2008. godine u postupku pružanja međunarodne pomoći. U ovom procesu svi optuženi se brane sa

slobode osim Ivo Menzalin koji je u pritvoru od 3. marta 2011. godine. Suđenje je održano i 7. juna kada je predsjednica specijalizovanog vijeća odjeljenja za suđenja krivičnih djela iz oblasti organizovanog kriminala i ratnih zločina, sudija Milenka Žižić, donijela rješenje kojim se iz spisa predmeta izdvajaju ovjerene fotokopije zapisnika o saslušanju 147 svjedoka pred županijskim sudovima u Hrvatskoj.

Ratni zločin u Kaluđerskom Lazu – u bjelopoljskom Višem sudu 12. aprila 2011. godine održano je i odloženo ročište za 9. maj zbog bolesti optuženog Aca Kneževića. Optuženi su i Momčilo Barjaktarević, Petar Labudović, Branislav Radnić, Miro Bojović, Radomir Đurašković i Boro Novaković. U odsustvu se sudi i komandantu bataljona Predragu Strugaru. Na sudskoj raspravi koja je održana 9. maja sudski vještak Dr Mihajlo Kuliš saopštio je da je obdukcijom šest leševa koju je obavio 30. juna ove godine ustanovio da je kod jednog leša smrt nastupila tri, četiri mjeseca a da je za ostale smrt nastupila godinu ranije. Apelacioni sud u Beogradu sredinom maja 2011. godine ukinuo je odluku Višeg suda u Beogradu o izručenju Predraga Strugara okrivljenog za ratne zločine u Kaluđerskom laz. Apelacioni sud je predmet vratio Višem sudu na ponovno odlučivanje. Strugar je uhapšen 30. oktobra 2010. godine u Beogradu i nakon saslušanja pušten je na slobodu. Ročište je održano i 20. maja 2011. godine a zbog bolesti optuženi Aco Knežević pušten je iz pritvora. Ročište je održano i 15. juna kada je odloženo a novi termin će se znati kada sudija Drago Konatar dobije mišljenje ljekara o zdravstvenom stanju optuženog Kneževića.

Bukovica - Podgoričke dnevne novine Vijesti prenijele su informaciju 29. juna 2011. godine da je Apelacioni sud ukinuo presudu za slučaj ratnog zločina koji se dogodio u Bukovici. Sud je ukinuo presudu iz čisto formalnih razloga jer je po novom ZKP-u umjesto petočlanog vijeća trebalo da sudi tročlano, sastavljeno od stalnih sudija. Po izvorima Vijesti predmet je vraćen na ponovni postupak. PR služba Višeg suda koja je nadležna da daje informacije kada predmeti stignu od Apelacionog suda našem istraživaču je saopštila da taj predmet još nije stigao, te da oni ne nemaju informacije u vezi sa ovim predmetom. Viši sud je prvostepenom presudom zbog nedostatka dokaza oslobodio od optužbe za ratne zločine protiv čovječnosti u Bukovici bivše pripadnike Vojske Jugoslavije Radmila i Radišu Đukovića, Slobodana Cvetkovića, Milorada Brkovića, Đorđija Gogića, kao i pripadnike policije Slavišu Svrkotu i Radomana Šubarića.

IV Mučenje, nečovječno i ponižavajuće postupanje

Ustav Crne Gore zabranjuje mučenje, nečovječno i ponižavajuće postupanje, dok za službena lica za koja se utvrdi da su počinili zlostavljanje, Krivični zakonik predviđa kaznu zatvora do pet godina. Konvencija protiv mučenja i drugih svirepih, nehumanih ili ponižavajućih kazni ili postupaka zabranjuje licima na službenoj dužnosti svaki oblik torture i mučenja.³ Pod tim se podrazumijeva namjerno nanošenje tjelesnih povreda, fizička i psihička tortura kako bi se iznudilo priznanje ili informacija, izvršio pritisak ili zastrašivanje po bilo kom osnovu.⁴ Mučenje nije dozvoljeno ni pod kojim uslovima, bilo da je u pitanju rat, prijetnja ratom ili politička nestabilnost države.⁵

Sporo procesuiranja prijavljenih slučajeva i mali broj pravosnažnih presuda još uvijek zabrinjavaju i predstavljaju značajan problem u našoj državi. YIHR je registrovala prijavljene slučajeve zlostavljanja i mučenja u zatvorima i od strane policijskih službenika.

---

³Konvencija protiv mučenja i drugih svirepih, nehumanih ili ponižavajućih kazni ili postupaka, usvojena je i otvorena za potpis, ratifikaciju i pristupanje Rezolucijom Generalne skupštine UN b. 39/46 od 10. decembra 1984. godine. Stupila je na snagu 26. juna 1987. godine u skladu sa članom 27. Jugoslavija je potpisala i ratifikovala ovu konvenciju. Objavljena je u Službenom listu (Međunarodni ugovori) br. 9/91

⁴*Ibid*, član 1

⁵*Ibid*, član 2

Policijska tortura

Uprava policije je nastavila saradnju sa NVO sektorom i pokazala otvorenost i spremnost za dalju profesionalizaciju i usvajanje većeg stepena poštovanja ljudskih prava u praksi. Naša organizacija je u ovom kvartalu registrovala 11 prijavljenih slučajeva policijske torture, ponižavajućeg i nečovječnog postupanja. Sudovi su u ovom kvartalu donijeli i nekoliko presuda za ranije prijavljene slučajeve.

Osnovni sud u Podgorici osudio je policijskog službenika Đorđa Papića, zbog krivičnog djela zlostavljanje i mučenje i nanošenje lakše tjelesne povrede. Papić je osuđen na deset mjeseci zatvora zbog zlostavljanja i mučenja Danijela Batrovića i Zlatka Gošovića. Utvrđeno je da je Papić 15. jula 2007. godine na Bulevaru Ivana Crnojevića u Podgorici, dok je kontrolisao saobraćaj, uputio pogrdne riječi a potom više puta palicom i pesnicom udario Batrovića. U istom incidentu Papić je udario u glavu i Gošovića i nanio mu lakšu tjelesnu povredu.

Slučaj Radević – u Višem sudu u Bijelom Polju 19. maja ove godine počelo je suđenje policijskom službeniku Dejanu Radeviću zbog sumnje da je počinio krivično djelo „pokušaj ubistva“ na štetu Asmira Dacića. Naime, u optužnici se navodi da je 13. decembra prošle godine u Rožajama u blizini porodične kuće Iljaza Dacića, policijski službenik Dejan Radević vršeći službenu radnju privođenje Asmira Dacića na izdržavanje zatvorske kazne, pokušao da ga ubije. Suđenje je u toku.

Viši sud u Podgorici potvrdio je oslobađajuću presudu petorici službenika Uprave policije u slučaju „Orlov let“. Dnevne novine Vijesti ovu informaciju su prenijele 15. juna 2011. godine. Petorica službenika Specijalne antiterorističke jedinice policije Marko Kalezić, Darko Šekularac, Nenad Ščekić, Branko Radičković i Milorad Mitrović bili su optuženi da su 10. septembra 2006. godine u akciji „Orlov let“ mučili i zlostavljali Pjetra Siništaja prilikom hapšenja njegovih sinova Antona i Viktora Siništaja koji su bili osumnjičeni za pripremanje terorističkih akcija u Malesiji.

Osnovni sud u Rožajama oslobodio je policijske službenike Damira Balotu i Rašida Murića optužbe da su zlostavljali i mučili S.B. iz Podgorice koja boravi i radi u Rožajama. S.B. prijavila je početkom 2011. godine da je bila zlostavljana i mučena. Kako su mediji prenijeli ona je tokom suđenja promijenila iskaz i odustala od krivičnog gonjenja policijskih službenika.

Incidenti u ovom kvartalu:

Direktorica NVO MANS Vanja Čalović na sjednici Nacionalne komisije za sprovođenje Strategije za borbu protiv korupcije i organizovanog kriminala koja je održana 10. juna optužila je direktora policije Veselina Veljovića i Upravu policije da je protivustavno i ne zakonito vršila prisluškivanje građana skoro 20 hiljada puta u saradnji sa crnogorskim mobilnim operatorima. Čalović je od tužilaštva zatražila da procesuiraju odgovorne u Upravi policije. Direktor Uprave policije Veselin Veljović je njene tvrdnje negirao i saopštio da su institucije koje se bave kontrolom rada policije u ovoj oblasti saopštile da Uprava policije nije prekršila nadležnosti.

Slučaj Pejanović – Aleksandar Pejanović iz Podgorice ubijen je 30. maja 2011. godine. Uprava policije istog dana je saopštila da se osnovano sumnja da je Pejanovića ubio policijski službenik Zoran Bulatović, nakon prepirke. Pejanović je javnosti poznat jer je iznio navode da su ga policijski službenici brutalno pretukli nakon protestnog mitinga zbog priznanja nezavisnosti Kosova, u oktobru 2008. godine ispred Skupštine Crne Gore. Viši sud u Podgorici ukinuo je 15. aprila 2011. godine presudu Osnovnog suda kojom su policijski službenici Ivica Paunović, Milan Kljajević i Milanko Leković osuđeni na zatvorske kazne zbog krivičnog djela mučenje i zlostavljanje pomaganjem u slučaju Pejanović. Suđenje policajcima Bojanu Radunoviću i Dobrivoju Đuričiću po tužbi Aleksandra Pejanovića počelo je 11. aprila 2011. godine u Osnovnom sudu u Podgorici. Pejanović je ova dva policajca optužio jer nijesu prijavili njegovo prebijanje u

betonjerci u novembru 2008. godine. Advokat Aleksandra Pejanovića, Dalibor Kavarić istraživaču YIHR je kazao: „Tužilaštvo je i dalje pasivno u pogledu utvrđivanja prave istine i dalje je evidentno da ne žele da idu predaleko u tome kako ne bi ugrozilo druge državne organe prije svega odgovorne u policiji“.

Dnevne novine Vijesti 1. aprila 2011. godine prenijele su izjavu bivšeg policijskog službenika Gorana Stankovića da je napustio rad u policiji zbog pritisaka koji su, kako je navedeno, bili motivisani njegovim svjedočenjem o zlostavljanju Aleksandra Pejanovića. Stanković je ispričao našem istraživaču da je nakon okončanja suđenja za prebijanje Pejanovića, premješten na drugo radno mjesto bez objašnjenja. Takođe, navodi da mu je jedan kolega inspektor saopštio da ga prate i da mu prisluškuju telefon. Iz Uprave policije su saopštili da nemaju informacije da je Stanković bio pod pritiskom i da bi provjerili te navode da ih je prijavio. Stanković se u zaštiti od diskriminacije obratio Skupštinskom odboru za ljudska prava i slobode i kancelariji Ombudsmana.

Slučaj Zarić – Radojka Zarić 29. aprila ove godine prijavila je istraživaču YIHR-a incident koji se dogodio u noći između 8. i 9. aprila u Danilovgradu u ugostiteljskom objektu „Ana“ u kom radi. Ona je ispričala da je nju i njenu koleginicu Dragicu Milovanović pretukao policijski službenik Momir Popović koji je bio u civilu. Nakon incidenta pošla je u hitnu pomoć gdje su joj konstatovane povrede u predjelu oka. Slučaj je prijavila policiji i podnijela je krivičnu prijavu nadležnom državnom tužilaštvu. Našem istraživaču je kazala da sumnja da policija u Danilovgradu nastoji da zataška slučaj. Zbog toga je YIHR uputio dopis rukovodiocu policije u Danilovgradu, Savjetu za građansku kontrolu rada policije i Unutrašnjoj kontroli od kojih je zatražila da ispitaju cijeli slučaj. Iz danilovgradske Ispostave policije su nam saopštili da su preduzeli sve mjere i radnje na procesuiranju ovog slučaja. Upoznali su i Državnog tužioca koji se izjasnio da u radnjama policajca Popovića nema elemenata krivičnog djela koje se goni po službenoj dužnosti. Unutrašnja kontrola rada policije nam je saopštila da su nakon provjera utvrdili da je Popović procesuiran u skladu sa zakonom i da su preduzete sve mjere bez obzira što je on službenik policije. Područni organ za prekršaje kaznio je Momira Popovića sa 700 eura kazne zbog vrijeđanja i zato što je zadao dva udarca Radojki Zarić.

Slučaj Šćepanović – Dnevne novine Vijesti 20. maja 2011. godine prenijele su navode u kojima je Nikola Šćepanović, učenik prvog razreda srednje škole „Braća Selić“ iz Kolašina, optužio policijskog službenika Nenada Anđelića za zlostavljanje kako bi od njega iznudio priznanje da je ukrao dnevnik iz škole. Kako je navedeno incident se dogodio 18. maja ove godine kada su policijski službenici bez roditelja priveli petnaestogodišnjeg Nikolu Šćepanovića. Kako je Nikola izjavio za Vijesti policijski službenik Anđelić ga je šamarao i nekoliko puta ga je udario palicom po ruci. Službenik Anđelić je ove navode o zlostavljanju demantovao i izjavio da je saslušanju prisustvovao i dječakov otac Milivoje. Otac Milivoje Šćepanović istraživaču YIHR –a je u telefonskom razgovoru potvrdio da je njegov sin Nikola bio zlostavljan u policijskim prostorijama ali da su zbog ličnih problema i obaveza odustali od daljeg procesuiranja. Nemamo informaciju da li je državno tužilaštvo pokrenulo istragu u konkretnom slučaju.

Taksista iz Budve V.R. prijavio je da su ga službenici granične policije 18. juna 2011. godine fizički zlostavljali i maltretirali u Tivtu. V.R. je podnio krivičnu prijavu protiv dva službenika policije Z.D. i M.D. i najavio da će pritužbu podnijeti i direktoru Uprave policije, premijeru i predsjedniku države. Iz Uprave policije su saopštili da je V.R. omalovažavao policijske službenike te da je zbog toga prekršajno kažnjen novčanom kaznom.

Slučaj Stefana Vukovića – Sonja Vuković, majka Stefana Vukovića iz Pljevalja 28. aprila 2011. godine podnijela je državnom tužilaštvu krivičnu prijavu protiv policijskih službenika Hari Ciguljina, Miljana Kneževića i Ivana Cvijovića, službenika pljevaljske Područne jedinice policije. U krivičnoj prijavi je navedeno da se sumnja da su tri policijska službenika počinili više krivičnih djela i to protivpravno lišenje slobode, nanošenje lake tjelesne povrede, protivzakonito pretresanje i zlostavljanje i mučenje prilikom hapšenja Stefana Vukovića 18. marta 2011. godine u Pljevljima. Sonja Vuković 6. maja istraživaču YIHR-a prijavila je još jedan incident. Naime, kada je njen sin Stefan Vuković pošao u prostorije pljevaljske policije

da da izjavu povodom podnesene krivične prijave protiv policijskih službenika, tom prilikom ga je policijski službenik Haris Ciguljin fizički napao i prijetio mu. Tada je, kako ona kaže, i policijski službenik Miljan Knežević vrijeđao njenog sina i zajedno su pokušali da ga uvuku u jednu kancelariju. O ovom slučaju Sonja Vuković je obavijestila rukovodioca Područne jedinice policije u Pljevljima, Upravu policije i Unutrašnju kontrolu rada policije.

Slučaj Jovane Mazalice – Jovana Mazalica, iz Pljevalja, prijavila je istraživaču YIHR-a incident koji se dogodio 18. maja 2011. godine u centru Pljevalja a kasnije i u policijskim prostorijama Područne jedinice Pljevlja. Naime, Jovana je ispričala da su je policijski službenici lišili slobode a da joj nijesu saopštili razloge lišenja slobode, zatim da su dva službenika policije u civilu koji su je lišavali slobode odbili da se legitimišu, da je nasilno ugurana u policijsko vozilo zavrtnjem ruke, te da je u prostorije policije pretresana tako da je morala skinuti svu odjeću sa sebe. Jovana je navela da joj je policijski službenik Miljan Knežević nudio drogu, tražio od nje da budu u vezi i dao joj broj telefona da bi mu se javila. Mi smo sa navodima Jovane Mazalice upoznali Unutrašnju kontrolu rada policije i Savjet za građansku kontrolu rada policije. Takođe smo zatražili informacije u vezi sa navodima Jovane Mazalice od rukovodioca Područne jedinice policije Pljevlja. Rukovodilac PJP Pljevlja nam je u dopisu naveo da je Mazalica privedena bez upotrebe sile i u svojstvu građanina radi prikupljanja informacija i da je nije izvršen njen pretres već pregled, jer su dobili prijavu da ona posjeduje neki zamotuljak i da se možda radi o drogi. Unutrašnja kontrola rada policije YIHR-u je saopštila da nakon provjera, utvrđene činjenice i okolnosti ukazuju da postoji osnovana sumnja da je policijski službenik Miljan Knežević počinio teži disciplinski prekršaj jer je dao pogrešan nalog službenici policije Danici Vučetić da izvrši pregled a ne pretres Jovane Mazalice, obzirom da su postojali zakonski uslovi za pretresanje. Unutrašnja kontrola je dala predlog da rukovodilac PJP Pljevlja podnese disciplinskom tužiocu predlog za pokretanje disciplinskog postupka protiv policijskog službenika Miljana Kneževića.

Luka Šipčić, iz Nikšića, prijavio je YIHR-u da je policija u Nikšiću prilikom istrage pljačke sportskih kladionica u tom gradu napravila niz propusta koji su mu nanijeli štetu za kasniji ishod na suđenju. Šipčić tvrdi da: kada je uhapšen nije odmah dobio rješenje o hapšenju i nije mu pruženo pravo na advokata, što je učinjeno tek drugi dan, te da on i njegova porodica nijesu dobili zapisnik pretresa njihovog stana. U navodima se tvrdi i da su određeni policijski inspektori vršili pritisak na svjedoke. Tako po tvrdnjama, policijski inspektor Č.K. je pozivao svjedoke i govorio im „sjutra je suđenje pazi šta ćeš reći“. Prilikom prepoznavanja u navodima stoji da su policijski službenici prvo pokazivali sliku Šipčića pa tek svjedoke vodili na prepoznavanje, a ni video zapis iz kladionica nije dostavljen sudu i Šipčiću tj. njegovom braniocu. Navodi se i da je tokom istrage policija tvrdila da postoje otisci, a kasnije nije utvrđeno da li ti otisci odgovaraju otiscima Luke Šipčića, te da policija nije ispitala svjedoka kog je predložio Šipčić zbog utvrđivanja alibija. Unutrašnja kontrola rada policije je po našoj inicijativi provjeravala navode Šipčića ali u toku provjera nijesu došli do zaključka da su policajci prekoračili ovlašćenja. Savjet za kontrolu rada policije utvrdio je da su policijski službenici prekoračili ovlašćenja jer su prilikom aktivnosti prepoznavanja omogućili da svjedoci vide sliku Luke Šipčića na monitoru u sobi gdje su se nalazili, prije same akcije prepoznavanja.

Milan Martinović iz Berana obratio se YIHR-u i prijavio da beranska policija prema njemu postupa nesavjesno, nezakonito i protivpravno i da sud pod pritiskom policije donosi naredbe da mu se kuća pretresa. Martinović je sa ovim navodima upoznao Ombudsmana, Sudski savjet, Unutrašnju kontrolu rada policije i Savjet za građansku kontrolu rada policije. U prijavi Martinović navodi da policija njega i njegovu porodicu maltretira i da mu iz dana u dan pretresaju kuću a sve pod anonimnom prijavom. On ističe da policija nikada ništa nezakonito nije pronašla u njihovoj kući. Nemamo informacije da je neka od institucija kojoj se Martinović obratio vršila provjere navoda.

Danijela Perović iz Kotora prijavila je 11. juna ove godine našoj organizaciji incident koji se dogodio 21. januara 2011. godine u Podgorici. Naime, Perović je optužila službenike policije da su prilikom hapšenja njenog muža Velimira Krivokapića prekoračili ovlašćenja, da im nijesu saopštili prava, da su

policijski službenici iz njene torbe uzeli novac i da to nijesu prijavili, te da je njen muž ispitivan pred istražnim sudijom bez advokata i da tek kada je saslušan sudija mu je kazao da može imati advokata po službenoj dužnosti. Perović se obratila Ministarstvu pravde ali, kako kaže, nije naišla na razumijevanje i prijem. Najavila je da će slučaj prijaviti i drugim institucijama koje se bave kontrolom rada policije i sudstva.

Lindon Camaj iz Malesije prijavio je 29. juna 2011. godine incident koji se dogodio 23. juna na graničnom prelazu Božaj. Lindon Camaj je muzičar koji je trebao da pjeva u Skadru. Camaj je saopštio da su ga policijski službenici zamijenili sa drugim vozačem koji je bio nepropisno parkirao teretno vozilo. On tvrdi da ga je policijski službenik Nebojša Kuzmanović vrijeđao i omalovažavao. Nakon toga, Camaj je zadržan u prostorije PJP Podgorica do četiri sata ujutru. Uprava policije je demantovala njegove navode i saopštila da je Camaj negodovao zbog čekanja na graničnom prelazu i da je omalovažavao i vrijeđao službenike policije a da se incident dogodio mjesec dana ranije. Camaj je demantovao navode Uprave policije da je tog dana bio pijan i zatražio je od Uprave policije da dokažu tu tvrdnju.

Srdan Turković, iz Mojkovca, prijavio je istraživaču YIHR-a incident koji se dogodio 28. juna 2011. godine u Mojkovcu. Naime, Turković je optužio dva policijska službenika Mirčetu Pantovića i još jednog policajca, čije ime ne zna, da su ga tukli. Turković je tom prilikom zadobio povrede glave, ruke i grudnog koša. Sve se dogodilo kada je Turković pozvao policiju da interveniše jer su se on i još jedan njegov drug posvađali sa druga dva gosta jednog manjeg ugostiteljskog objekta u tom gradu. Kada su stigli policajci, koje Turković optužuje, oni su tražili da idu sa njima u prostorije policije. Turković je tražio da sam dođe, da ga policajci ne privode. Policajac je tada, kako tvrdi Turković, počeo da ga tuče po glavi i tijelu. Takođe, Turković ističe da su ga policajci tukli i dok su ga vodili ka prostorijama policije. Turković je podnio žalbu Upravi policije, Unutrašnjoj kontroli i Savjetu za građansku kontrolu rada policije i najavio da će sa incidentom upoznati nadležno tužilaštvo. Uprava policije je demantovala njegove navode i saopštila da je Turković napao policajca i da je zbog toga Uprava policije podnijela krivičnu prijavu protiv njega. Mi ćemo pratiti procesuiranje ovog slučaja i informisati javnost u narednim izvještajima.

Situacija u Zavodu za izvršenje krivičnih sankcija (ZIKS)

YIHR je u ovom kvartalu registrovala jedan prijavljen slučaj koji se odnosi na uslove boravka, liječenja i ponižavajućeg postupanja. Uprava ZIKS-a ostvaruje napredak i popravlja stanje uslova u zatvorima. Ipak, problem pretrpanosti je i dalje prisutan.

Skupštinski Odbor za ljudska prava i slobode 14. juna ove godine održao je kontrolno saslušanje direktora ZIKS-a Milana Radovića. Saslušanje je organizovano kao jedanaesta aktivnost Plana Odbora za period od decembra 2010. godine do oktobra 2011. godine a u vezi sa nalazima iz Analitičkog izvještaja EK i aktivnostima sprovedenim na osnovu preporuka Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore u slučaju Nikezić i Milić. EK je u Analitičkom izvještaju kao glavnu kritiku o stanju u crnogorskim zatvorima označila pretrpanost i loše uslove u njima. U informaciji koju je direktor ZIKS-a Milan Radović dostavio Odboru za ljudska prava navedeno je da je problem pretrpanosti i dalje prisutan. Tako u pojedinim zatvorima, kao što je Zatvor u Bijelom Polju čak i više od duplo nego što su standardi (8m² prostora po jednom osuđenom licu), pa je situacija da su smještajni kapaciteti 90 a da se trenutno u tom zatvoru nalazi 205 osuđenih lica. Pravo posjete koje podrazumijeva ostvarivanje prava na porodični život ne zadovoljava minimum standarda. Prije svega zbog toga što prostorije koje su određene za porodičnu posjetu tj. ostvarivanje prava na porodični i bračni život nijesu prilagođene, vlažne su, nalaze se na neadekvatnom mjestu gdje se ne može obezbijediti sigurnost i intimnost i djeca ne mogu prisustvovati posjetama u takvim prostorijama. Zatim, ove prostorije jedino mogu koristiti bračni a ne i vanbračni partneri.

Preporuke koje je Ombudsman dostavio Upravi ZIKS-a u slučaju torture nad pritvorenim licima Igorom Milićem i Daliborom Nikezićem po ocjeni Ombudsmana nijesu ispoštovane u potpunosti. Naime, Uprava ZIKS-a je disciplinski sankcionisala samo tri službenika dok je po mišljenju Ombudsmana broj odgovornih službenika veći i jer se vidi na snimku da u akciji učestvuje petnaestak službenika.

Predstavnici opozicionih stranaka u Odboru nijesu učestvovali u kontrolnom saslušanju direktora ZIKS-a jer su bili nezadovoljni rasporedom sjedenja u sali.

Članovi porodice osuđenika Radojka Juriševića, koji je preminuo 11. juna 2011. godine prijavili su nam da je on izvršio samoubistvo a ne, kako je saopšteno iz ZIKS-a, da je preminuo zbog bolesti srca. Rečeno nam je da je Jurišević tražio od uprave ZIKS-a da mu omoguće liječenje u Kliničkom centru ali da mu nije dozvoljeno. Iz ZIKS-a tvrde da je Jurišević nekoliko puta vođen na preglede kod doktora izvan ZIKS-a ali da su doktori smatrali da mu nije potrebno bolničko liječenje. Uprava ZIKS-a je saopštila da ga nijesu mogli pustiti na kućno liječenje jer im je bezbjednosna procjena ukazivala da može doći do krvne osvete.

V Politički motivisano nasilje

Politički motivisano nasilje i dalje je prisutno. YIHR je registrovala povećan broj slučajeva politički motivisanog nasilja.

Viši sud u Podgorici 6. aprila 2011. godine potvrdio je presudu braći Stanišić za napad na maloljetnog sina predsjednika Pokreta za promjene Nebojše Medojevića. Osnovni sud je 21. oktobra 2010. godine osudio Vidoja i Radoslava Stanišića na osam mjeseci zatvora zbog pomenutog napada. Medojević je tvrdio da se radi o politički motivisanom napadu i za organizaciju napada javno optužio dvojicu službenika Agencije za nacionalnu bezbjednost, D.G. i Z.L. a napad ocijenio kao prijeteću poruku da bi prestao da javno ukazuje na veze između određenih pripadnika ANB i policije sa organizovanim kriminalom.

Slučaj govora mržnje sveštenika Bogosavljevića - Direktor Agencije za elektronske medije Abaz Džafić 7. aprila donio je odluku kojom se Radiju Svetigora izriče upravno nadzorna mjera upozorenja zato što je 30. marta 2011. godine u okviru emisije „Pitajte sveštenika“ gost emisije sveštenik Nikodim Bogosavljević izjavio da je crnogorsku naciju stvorio đavo a da je ovakva izjava prošla bez ikakve reakcije voditeljke emisije. Bogosavljević je kritikovan i od mitropolita Amfilohija koji ga je i smijenio sa čela manastira Dajbabe.

Bivši policijski službenici iz Rožaja – Enver Dacić 8. aprila 2011. godine prijavio je policiji u Rožajama da je dobio prijeteću smrću ukoliko se 11. aprila pojavi u Osnovnom sudu u Beranama na njegovo i saslušanje rukovodioca beranske Ispostave granične policije Veselina Krgovića o navodima šverca cigareta. Dacić je prijavio da mu je na mobilnom telefonu stigla poruka: „E slušaj me Envere, ovo ti je poslednja poruka. Ako se pojaviš na suđenje u ponedjeljak znaš šta te čeka. Skloni se, dobro ćeš proći. Imaš porodicu, mi se ne šalimo. Da nisi progovorio nikome, dobro se čuvaj Rožajac. Čuvaj glavu, svaki dan se umire“. Dacić je saopštio da je policiji pismeno zatražio da mu dodijele obezbjeđenje ali da su mu iz policije usmeno saopštili da neće dobiti zaštitu. Premijer Igor Lukšić 20. aprila primio je Dacića i još tri otpuštena policajca iz Rožaja Mithata Nurkovića, Hamda Murića i Reška Kalača.

Dacić je sa porodicom privremeno napustio Crnu Goru 25. aprila 2011. godine, a njegovi roditelji su saopštili da je njihov sin primio upozoravajući poziv od nekoga iz ANB-a da napusti državu. Mediji su prenijeli da je Dacić u nekoj od zapadnih država. Uprava policije je demantovala te navode.

Mithat Nurković, bivši policajac, je 3. maja 2011. godine prijavio policiji u Rožajama da je prije dvadesetak dana doživio napad. Naime, Nurković tvrdi da ga je dok je upravljao motornim vozilom, NN lice koje je upravljalo vozilom „ford“, dok ga je preticao pokušao udariti. On je da bi to izbjegao skrenuo naglo sa kolovozne trake čime je nije došlo do kontakta vozila. Vozilo ford je, po tvrdnji Nurkovića, službeno policijsko vozilo koje je imalo službenu rotaciju na krovu. Nurković je incident snimio mobilnim telefonom. Taj snimak je dostavio policiji u prijavi. Uprava policije je protiv Nurkovića 4. maja 2011. godine podnijela

krivičnu prijavu zbog lažnog prijavljivanja. Nurković je ocijenio ovakvo postupanje policije kao cilj da se on zatvori i da je to nastavak njegovog i progona otpuštenih policajaca. Mithat Nurković je sa porodicom, takođe, napustio Crnu Goru oko 15. maja 2011. godine. Kako su mediji prenijeli, Nurković je saopštio svom ocu da napušta Crnu Goru jer strahuje za svoju porodicu.

Suad Muratbašić – bivši policijski službenik takođe je napustio Crnu Goru zbog diskriminacije i pritisaka zbog ukazivanja na korupciju i kriminal. Suad Muratbašić je tvrdio da je ostao bez posla jer je, još dok je radio tamo, javno ukazivao na negativne pojave u policiji. Muratbašić je saopštio da je morao 34 svoja sugrađanina iz Bijelog Polja da ubijedi da glasaju za Demokratsku partiju socijalista kako bi ostao da radi u policiji. On je sa svojom porodicom otputovao u Brisel, gdje je zatražio politički azil. Muratbašić je tužio Upravu policije tražeći otpremnine i uplatu doprinosa međutim, kako je naveo, ni jedna od tužbi nije procesuirana. Direktor Uprave policije Veselin Veljović 12. juna ove godine pozvao je bivše policijske službenike da se vrate u našu državu i poručio da im Uprava policije garantuje bezbjednost i sigurnost.

Vasilije Miličković iz Podgorice optužio je policijske službenike da su ga 5. i 6. maja 2011. godine nezakonito lišili slobode. Naime, Miličković je pokušao u dva navrata da spriječi radnike kompanije Tehnput da preko njegove imovine grade miniobilaznicu oko Podgorice. Glavni problem je, kako Miličković navodi, to što žele da sprovedu prinudnu eksproprijaciju zemljišta. On je 6. maja istraživaču YIHR-a, kazao da za njegovu zemlju nije dobio ni naknadu, ni ponudu, te da nije izvršena ni zamjena zemljišta prije dolaska mašina na njegovo zemljište i otpočinjanja radova. Po Zakonu o eksproprijaciji, član 28, stupanje na posjed jedino je moguće ukoliko je do tada bivšem vlasniku isplaćena naknada ili predata druga odgovarajuća nepokretnost ili uz dokaz da je bivši vlasnik uredno pozvan ali da je odbio da primi isplatu naknade.⁶ Miličković je za pomoć pozvao i premijera Igora Lukšića, ali kako je kazo našem istraživaču, premijer mu se nije obraćao. Miličković je protiv direktora Policije Crne Gore Veselina Veljovića, gradonačelnika Podgorice Miomira Mugoše i protiv direktora firme Tehnput Saše Aćimića podnio krivičnu prijavu: „zato što su, uz pomoć sile i terora suspendovali najveći pravni akt države Crne Gore i sva zakonska akta, otimajući mi imovinu, uništavajući mi bagerima firmu „M&V COMPANY“, pljačkajući mi opremu i robu iz skladišta, ostavljajući zaposlene bez njihovog radnog mjesta, a njihove porodice bez redovnih primanja za egzistenciju, svakodnevno bespravno me lišavajući slobode, prava na rad, na slobodu kretanja u krugu moje firme i na mom posjedu, svakodnevno primjenjujući grubu policijsku silu sa kojom direktno ugrožavaju i pravo na život, moj i moje porodice“.⁷ Sud za prekršaje 16. maja osudio je Miličkovića na 20 dana zatvora zbog ometanja javnog reda i mira. Miličković je saopštio da je presuda skandalozna a da sudija nije htjela da pogleda dokaze niti da ga sasluša. Kazao je i da se neće žaliti na presudu jer ne vjeruje sudstvu. Savjet za građansku kontrolu rada policije nam je saopštio da je nakon razmatranja slučaja donijet zaključak da službenici policije nijesu prekoračili ovlašćenja već da su postupali pružajući asistenciju na izvršenju rješenja Upravi za nekretnine u skladu sa propisanim nadležnostima i Pravilnikom o uslovima i načinu pružanja pomoći državnim organima. Mediji su 30. juna 2011. godine objavili da je Upravni sud poništio je rješenje Ministarstva finansija kojim je odbilo Miličkovićevu žalbu na prinudnu eksproprijaciju njegove zemlje.

Oduzimanje ličnih dokumenata - Nakon što je Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP) oduzelo državljanstvo i lična dokumenta predsjedniku Narodne stranke Predragu Popoviću, jer posjeduje i državljanstvo Republike Srbije, MUP je po službenoj dužnosti objavilo prebivalište i poništilo ličnu kartu Veliboru Džomiću, koordinatoru pravnog programa u Mitropoliji – crnogorsko primorskoj. Razlog je, kako je saopšteno, to što je Džomić imao prijavljeno prebivalište u Kraljevu, Srbija. Džomić je najavio da će zatražiti crnogorsko državljanstvo jer u našoj državi živi 17 godina i jer je u crkvenoj službi.

⁶Zakon o eksproprijaciji, član 28 ("Sl. list RCG", br. 28/06)

⁷Kopija Krivične prijave koju je Miličković podnio 8. maja 2011. godine, nalazi se u dokumentaciji YIHR

Smailj Čunmuljaj – 4. juna 2011. godine javno je saopštio da je dobio prijetnje zbog toga što je pokrenuo priču o provjeri diplome predsjednika opštine Tuzi Nikole Gegaja. Naime, odbornik u gradskoj opštini Tuzi, Smailj Čunmuljaj javno je pokrenuo priču da predsjednik gradske opštine Tuzi ima lažnu diplomu Metalurškog fakulteta. Kako je saopštio prijetnje su mu uputili otac i brat predsjednika gradske opštine Tuzi Nikole Gegaja. Sa prijetnjama je upoznao policiju u Tuzima, ali neće podnijeti prijave.

Suđenje mitropolitu Amfilohiju zbog govora mržnje pred Područnim organom za prekršaje zakazano je za 9. jun. Međutim pošto se mitropolit nije pojavio, zbog toga što mu lično nije uručen poziv, suđenje je odloženo za 23. Jun, javljeno je iz Mitropolije. Suđenje je prekinuto jer su pravni zastupnici mitropolita zatražili izuzeće sudije i predsjednika suda. Suđenje nijesu pratili mediji jer nije bilo dovoljno prostora u sudnici, osim za pet novinara koji su se solidarizali sa drugim novinarima i napustili sudnicu. Mitropolitu se sudi po zahtjevu tužilaštva za govor mržnje. Prijavom je obuhvaćena izjava koju je mitropolit Amfilohije dao 6. i 14. januara na Badnje večer i Pravoslavnu novu godinu, kao i dijela pisma koje je odnio premijeru Igoru Lukšiću. Njegov advokat Dalibor Kavarić saopštio je da pravosudni organi pokušavaju da učutkaju mitropolita i da pokušavaju da ga negativno predstave kao nekog ko guši vjerska i nacionalna osjećanja.

Milan Popović, profesor Pravnog fakulteta, Esad Kočan, glavni i odgovorni urednik nedjeljnika „Monitor“ i Koča Pavlović, poslanik u Skupštini Crne Gore 11. juna 2011. godine saopštili su da im poslednjih sedmica stižu sms poruke uvredljive i prijeteće sadržine. Saopštili su da je u potpisu poruka - Šeki Radončić. Oni su ističu da ih brine ovakvo ponašanje Radončića jer je ono dio nastojanja bivšeg premijera Mila Đukanovića da izbjegne odgovornost za ratni zločin Deportacije. Radončić je potvrdio za dnevne novine Vijesti da je poslao po jednu sms poruku ali da nije prijetio te da će protiv Popovića, Kočana i Pavlovića podnijeti tužbu zbog iznošenja neistina o njemu.

VI Besplatna pravna pomoć

Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći usvojen je 5. aprila 2011. godine u Skupštini Crne Gore. Na donošenju ovog Zakona dugo se radilo i nijesu ispoštovane ključne preporuke NVO sektora.

Besplatnu pravnu pomoć do sada su pružale NVO, sindikati i političke partije. Usvojeni Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći pokazao je da Vlada ovu oblast smatra siromaškim pravom a ne i oblašću ljudskih prava što je definisano u član ovog Zakona. Član 1 glasi: radi ostvarivanja prava na pravično suđenje fizičkom licu, koje prema svom imovnom stanju nije u mogućnosti da ostvari pravo na sudsku zaštitu bez štete po nužno izdržavanje sebe i svoje porodice, obezbjeđuje se besplatna pravna pomoć, u skladu sa ovim zakonom. Pravo na besplatnu pravnu pomoć imaju crnogorski državljani, lica bez državljanstva (apatridi) koja legalno borave u Crnoj Gori, lica koja traže azil, stranci sa stalnim nastanjenjem, lica sa odobrenim privremenim boravkom. Navedena lica imaju pravo na besplatnu pravnu pomoć ukoliko su korisnici materijalnog obezbjeđenja porodice ili nekog drugog prava iz socijalne zaštite u skladu sa zakonom kojim se uređuje socijalna ili dječija zaštita, djeca bez roditeljskog staranja, lica sa posebnim potrebama, žrtva krivičnog djela nasilje u porodici ili porodičnoj zajednici i trgovina ljudima i lica slabog imovnog stanja.

Besplatna pravna pomoć u skladu sa ovim Zakonom podrazumijeva pravno savjetovanje, sastavljanje tužbe, žalbe, ustavne žalbe ili akta kojim se inicira postupak zaštite pred Evropskim sudom za ljudska prava i za zastupanje pred sudom, Državnim tužilaštvom, Ustavnim sudom, i u postupku za vansudskim rješavanjem spora. Besplatnu pravnu pomoć će odobravati predsjednik Osnovnog suda a pružaće je advokati po redosljedju sa spiska crnogorske Advokatske komore.

YIHR je ranije dala preporuke da Zakon sadrži i sledeća rešenja: da pružanje besplatne pravne pomoći mogu obavljati i nevladine organizacije, stručne i naučne ustanove, političke stranke, sindikati i drugi subjekti a ne samo advokati koji su registrovani za pružanje besplatne pravne pomoći; zatim da se uslovi koje građani treba da ispune da bi dobili besplatnu pravnu pomoć pojednostave i da se besplatna pravna pomoć pruža svim građanima koji su socijalno ugroženi i u slučajevima kršenja ljudskih prava jer Predlog ne sadrži rešenja da besplatnu pravnu pomoć mogu dobiti žrtve diskriminacije, torture i drugih teških oblika kršenja ljudskih prava. Zatim da se Zakon usvoji zajedno sa Zakonom o sprječavanju diskriminacije i Zakonom o zaštitniku ljudskih prava i sloboda, jer se predlaže da se od kazni predviđenih Zakonom o sprječavanju diskriminacije formira Fond besplatne pravne pomoći, koji treba da bude proširen dijelom sredstava od prihoda igara na sreću. Međutim, naše preporuke nijesu prihvaćene.

Zakonom je definisano da pružanje besplatne pravne pomoći počinje od 1. januara iduće godine.

VII Sloboda izražavanja i okupljanja

Sloboda izražavanja

Sloboda izražavanja i okupljanja su i dalje na zabrinjavajućem nivou. Registrovali smo više slučajeva koji značajno ugrožavaju slobodu izražavanja i pravo na mirna okupljanja. Vlada je 14. aprila 2011. godine prihvatila amandman na Predlog zakona o izmjenama kojim se potpuno dekriminalizuje krivično djelo klevete. Skupština je 22. juna izglasala izmjene Krivičnog zakonika kojim je predviđena dekriminalizacija klevete.

Vrhovni sud je na Opštoj sjednici održanoj 29. marta ove godine, donio načelni pravni stav: „Ukoliko nađe da postoji osnov odgovornosti novinara i medija sud odmjerava visinu pravične naknade zbog povrede prava ličnosti (ugleda, časti i dr.) vodeći računa o svim okolnosti konkretnog slučaja, a naročito: o značaju povrijeđenog dobra i posledicama koje su iz toga proistekle, trajanju duševnih bolova, cilju kome služi naknada nematerijalne štete, kao i tome da visina dosuđene naknade po pravilu treba da bude u skladu sa praksom Evropskog suda za ljudska prava, te da dosuđena naknada ne bude u iznosu koji bi obeshrabrujuće uticao na novinare i medije u obavljanju njihove uloge u očuvanju demokratskih vrijednosti društva.“⁸ Sud nije u ovom Načelnom pravnom stavu propisao najmanju i najveću granicu ili standard za odmjeravanje visine naknade nematerijalne štete u slučaju kada se utvrdi da postoji odgovornost novinara i medija ali je istakao da treba da bude u skladu sa praksom Evropskog suda za ljudska prava.

Istraga ubistva Duška Jovanovića - Ministar pravde Duško Marković, bivši direktor Agencije za nacionalnu bezbjednost (ANB), 30. aprila negirao je da mu je bivši službenik ANB Vasilije Mijović dostavio službenu zabilješku koju je objavio dnevni list DAN a u kojoj se navodi postojanje svjedoka koji je navodno vidio dva momka koji su izašli iz automobila koji je korišten u noći ubistva Duška Jovanovića. Tužilaštvo je pokrenulo istragu u vezi sporne zabilješke i ispitalo svjedoka koji se pominje u zabilješci da je vidio građane V.V. i D.M. da su u veče ubistva Duška Jovanovića izašli iz pomenutog automobila, brzo se presvlačili i onda napustili to mjesto. Svjedok koji se pominje u zabilješci negirao je da je službeniku tadašnje državne bezbjednosti Mijoviću dao informacije. Direktor policije Veselin Veljović saopštio je da službena zabilješka nije dala doprinos rasvjetljavanju ubistva Duška Jovanovića.

Amel Grbović – Mediji su 28. aprila 2011. godine prenijeli da je policijski službenik Amel Grbović otpušten iz policije, između ostalog, jer je na društvenoj mreži Facebook član više grupa koje su povezane sa opozicionim djelovanjem ili te grupe gaje kritički stav prema crnogorskoj vlasti. Uprava policije 28. aprila

---

⁸ Opšta sjednica Vrhovnog suda Crne Gore, Načelni pravni stav, 29. mart 2011. godine

saopštila je da je Grbović imao rješenje na određeno vrijeme i da zbog počinjenog težeg disciplinskog prekršaja i smanjenja obima posla u jedinici kojoj je pripadao, neposredni rukovodilac ga nije predložio za produženje rješenja, pa mu je tim, 26. juna 2009. godine, prestao radni odnos u Upravi policije.

Suđenje protiv opštine Berana i podgoričkih preduzeća „Metropolis media“ i „Montino“ zbog nasilnog skidanja uredno zakupljenog bilborda u centru Berana a po tužbi američkog državljanina porijeklom iz Berana Jovana Lončara, nastavljeno je i u ovom kvartalu. Naime, Jovan Lončar je u centru Berana zakupio bilbord na kom je postavio poruku „Dokle više“ i u pozadini se nalazila divlja deponija na Vasovim vodama. Nadležni iz opštine Berane naredili su uklanjanje bilborda jer im firme koje održavaju bilborde, kako su kazali, nijesu izmirile finansijske obaveze. Bilbordi su uklonjeni 9. avgusta 2010. godine. Na suđenju koje je održano 3. juna ove godine vještak finansijske struke Ilija Bujanja dao je nalaz u kom stoji da ne postoji nikakav dug preduzeća „Metropolis media“ prema opštini Berane. Advokatica Jovana Lončara, Azra Jasavić saopštila je istraživaču YIHR-a da je tada samo uklonjen bilbord Lončara.

Marko Milačić – novinar javnog servisa Televizije Crne Gore (TVCG) saopštio je da mu je određen prinudni odmor jer je 2. aprila 2011. godine učestvovao na uličnim protestima Fejsbuk grupe „Uličnim protestima protiv mafije“. Milačić je istakao da mu je, nakon njegove podrške protestima, poručeno da nije korektno da učestvuje u skupovima koji traže smjenu direktora TVCG-a i da su mu predložili da odmori mjesec dana. Iz TVCG-a su demantovali ove navode i saopštili da je Milačić na sopstveni zahtjev dobio slobodne dane, što je Milačić demantovao. Milačić je 26. maja saopštio da mu je iz vrha TVCG-a rečeno da mu neće biti produžen ugovor koji ističe 9. jula ove godine jer mu nije mjesto u tom mediju.

Osnovni sud u Podgorici oslobodio je Velibora Džomića – po tužbi akademika CANU-a Momčila Zečevića. Zečević je tužio Džomića zbog knjige „Sveti Vladika Nikolaj i UDBA“ koju je Džomić napisao kao reakciju na knjigu „Srpska crkva i tajna Dahaua“ Predraga Ilića, bivšeg oficira SDB Srbije u kojoj je Zečević jedan od recezenata. Zečević je tražio 15.500 hiljada eura zbog pretrpljenih duševnih bolova, povrede časti i ugleda.

Monitor – Osnovni sud u Podgorici osudio je nedjeljnik Monitor da isplati 4.000 eura sudiji podgoričkog Višeg suda Čedomiru Janjeviću. Janjević je tužio nedjeljnik Monitor zbog toga što je taj medij prenio tekst iz dnevnih novina DAN, u kom se navodilo da je sudija Janjević dopustio da zastari presuda prema kojoj je vlasnik „Vektre“ Dragan Brković bio dužan da plati 5.000 eura za uvredu Nebojše Medojevića, predsjednika Pokreta za promjene. Iz Monitora su saopštili da se nastavlja praksa kažnjavanja medija i da su se izvinili ali da to nije bilo dovoljno.

Slučaj Mugoša – Vijesti – Dnevne novine Vijesti su 28. aprila prenijele da je Institut za sudsku medicinu iz Beograda utvrdio da vozač gradonačelnika Miomira Mugoše, Dragan Radonjić nije povrijeđen u incidentu koji se dogodio 5. avgusta 2009. godine u Podgorici. Osnovno državno tužilaštvo 12. maja ove godine podnijelo je optužnicu Osnovnom sudu u Podgorici protiv urednika dnevnih novina Vijesti Mihaila Jovovića i Miljana Mugoše sina gradonačelnika Podgorice, zbog incidenta od 5. avgusta 2009. godine. Jovoviću se na teret stavlja nanošenje lakše tjelesne povrede vozaču gradonačelnika a Mugoši nanošenje teške tjelesne povrede Jovoviću. Do incidenta je došlo kada su novinari Vijesti pokušali da snime nepropisno parkiran automobil gradonačelnika Podgorice. Vlada je u Trećem izvještaju o realizaciji obaveza iz Akcionog plana praćenja sprovođenja preporuka iz mišljenja Evropske komisije koji je objavila 26. maja 2011. godine ovaj slučaj opisala kao predmet kod sudova Crne Gore a koji se odnosi na krivične predmete zbog krivičnih djela sa elementima nasilja nad novinarima. Suđenje Miljanu Mugoši i Mihailu Jovoviću zakazano je za 7. septembar 2011. godine.

Čikić – Suđenje Ibrahimu Čikiću po tužbi devet Bjelopoljaca zbog klevete, nastavljeno je i u ovom kvartalu. Njemu se sudi u odsustvu. Tako je 6. maja 2011. godine održan glavni pretres. Luka Bulatović, (ime) Karišik, Vučić Popović, Milko Kljajević, Dušan Obradović, Vukić Šuković, Blažo Marjanović, Radoman Vuković i Radojko Veličković po privatnoj tužbi tuže Čikića zbog toga, kako se navodi u tužbi, što ih je oklevetao u Knjizi „Gdje sunce ne grije“. Proces je u toku i nastavlja se 6. jula.

Direktor turističke organizacije u Rožajama **Sulejman Muković** 11. maja 2011. godine najavio je podnošenje tužbe zbog uvrede protiv odbornika Bošnjačke stranke Huseina Kurtagića iz Rožaja. Naime, Muković je saopštio da ga je Kurtagić uvrijedio na jednoj od sjednica Skupštine Rožaje tako što je kazao da „neću da komentarišem osobu koja se bavi svime samo ne svojim poslom, koja se bavi ulicom, kafanama i ličnim obračunima“.

Suđenje Slobodanu Pejoviću, svjedoku u procesu za ratni zločin Deportacije, a po tužbi visokog funkcionera ANB Dejana Mrdaka, za klevetu koje je počelo u martu nastavljeno je 10. maja 2011. godine. Pejović je kazao da se ne osjeća krivim i da smatra da Mrdaka nije oklevetao niti uvrijedio. Suđenje se nastavlja u septembru 2011. godine.

Osnovni sud u Podgorici obustavio je postupak protiv MANS-a 12. maja po tužbi Nataše Brajović, glavnog inspektora zaštite prostora, zbog naknade nematerijalne štete zbog duševnih bolova. Sud je obustavio postupak jer se na zakazanom ročištu nijesu pojavili Brajović, niti njen pravni zastupnik.

Suđenje Dobrilu Dedeiću po tužbi potpredsjednika Nove srpske demokratije (NSD) Slavena Radunovića nastavljeno je i u ovom kvartalu. Radunović je tužio Dedeića zbog toga što je Dedeić izjavio da je Radunović uzeo novac od biznismena Veselina Barovića da bi transformisao NSD. Na ročištu koje je održano 11. maja 2011. godine svjedočili su poslanici NSD Novica Stanić i Budimir Aleksić koji su izjavili da im nije poznato da je njihov kolega Radunović dobio novac.

Tužba protiv DAN-a i Uprave policije - bivši policijski službenici Rešad Kalač i Hamdo Murić podnijeli su tužbu protiv dnevnih novina DAN i Uprave policije zbog objavljivanja video snimka gdje se dva policijska službenika nalaze na radnom mjestu gdje im treće lice nešto dodaje a kako je DAN 20. maja 2011. godine prenio, po sumnjama policije radilo se o novcu. Zbog nadoknade nematerijalne štete za duševne bolove, povrede časti i ugleda, tužioci traže da im DAN i Uprava policije solidarno isplate 20 hiljada eura.

Jasminu Muminović i Vijesti oslobodio je Osnovni sud u Podgorici po tužbi Safeta Kalića iz Rožaja koji je Muminović tužio zbog povrede časti i ugleda. Kalić je tužio Vijesti zbog tekstova u kojima je pisano o njegovom navodnom privođenju u policiju.

Suđenje zbog ugrožavanja ekipe dnevnih novina Vijesti počelo je 26. maja ove godine protiv Marka Pipera i Slavka Musića. Zbog toga što se Marko Piper nije odazivao sudskim pozivima njemu će se suditi u odsustvu. Piper i Musić se terete da su 31. januara i 3. februara 2011. godine Oliveri Lakić novinarki Vijesti, uputili prijete i ugrozili joj bezbjednost. Suđenje se nastavlja 21. jula 2011. godine, a isto je dva puta odlagano.

Suđenje protiv novinara Vijesti Samira Adrovića zbog klevete a po tužbi Sretena Glendže nastavljeno je i u ovom kvartalu. Glendža je tužbu podnio zbog teksta „Šef kriminalističke osuđen za ratni zločin“ objavljenog u Vijestima 30. avgusta 2007. godine. Na ročištu koje je održano 31. maja 2011. godine Glendža se nije pojavio zbog zdravstvenih razloga pa je suđenje odloženo. Adrović je dva puta do sada oslobađan optužbe ali je Viši sud ukidao prvostepene presude. Suđenje je završeno 15. juna 2011. godine a 17. juna donijeta je oslobađajuća presuda za Adrovića.

Protiv Novinara DAN-a Mitra Rakčevića, Dražena Živkovića i Božidara Jelovca Osnovni sud u Pljevljima 6. juna obustavio je postupak za klevetu. Njih je Samir Vranja optužio za klevetu zbog tekstova „Pljevljaci agenti bosanske Udbe“ i „Prvo klanje, pa glasanje“. U tekstovima su navođeni djelovi knjige Semira Halilovića, u kojima je Vranj označen kao osoba koja je pomagala armiji BiH da izvrši napade na čajniče preko Crne Gore. Vranj je prije izricanja presude tužbu povukao a sudija Ljiljana Popović je postupak obustavila.

Suđenje Vijestima po tužbi Radosava Živkovića za naknadu pretrpljenih duševnih bolova završeno je 9. juna ove godine. Živković je tužio Vijesti zbog teksta iz septembra 2009. godine „Napad zbog čarke u kaficu“ u kom je novinarka navela da je Živković pritvoren jer je organizovao napad u kojem je

bačen Molotovljev koktel ispod automobila i motora u garaži jedne porodične kuće u Podgorici. Živković tužbenim zahtjevom traži nadoknadu od 17 hiljada eura.

Suđenje Vijestima po tužbi sudskog vještaka Zorana Senića nastavljeno je pred Osnovnim sudom u Podgorici. Zoran Senić je tužio Vijesti zbog teksta od 1. februara 2010. godine „Đakonović: Zašto ćuti tužilac“ u kom su po mišljenju Senića iznijete neistine. Zbog duševnih bolova Senić traži da mu Vijesti, bivši glavni i odgovorni urednik Ljubiša Mitrović i Veselin Đakonović, direktor cetinjskog auto moto društva, solidarno isplate 20 hiljada eura.

Sloboda udruživanja i okupljanja

YIHR i Centar za demokratsku tranziciju (CDT) 11. aprila 2011. godine pozvali su Vladu Crne Gore da pristupi izradi novog Nacrta zakona o nevladinim organizacijama, smatrajući da tekst koji je Vlada uradila ne zadovoljava pravne i demokratske standarde niti potrebe crnogorskog civilnog sektora. Dvije organizacije su dostavile i preporuke za izradu novog Nacrta zakona o nevladinim organizacijama. Preporuke su zasnovane na uporednoj analizi zakona koji regulišu rad NVO-a u zemljama okruženja i centralne i istočne Evrope. YIHR i CDT su pozvale Vladu da formira novu radnu grupu za izradu Zakona o nevladinim organizacijama, ili da uključi u rad postojeće više zainteresovanih subjekata koji mogu doprinijeti izradi kvalitetne regulative u ovoj oblasti. Prva preporuka je da se pripremi novi Nacrt zakona jer je ocijenjeno da ponuđeni ima brojne nedostatke. Kao glavni nedostaci su nevedeni to što se Nacrt prilagođava postojećem stanju, a ne ide u pravcu poboljšanja tog stanja, da Nacrt podstiče loše prakse, naročito netransparentnost. Takođe, Nacrt obiluje formalnopravnim nedostacima, kao i pravno-tehničkim greškama koje pojedine odredbe čine potpuno nerazumljivim ili kontradiktornim drugim odredbama Nacrta. Konstatovano je da rad na pripremi teksta Nacrta nije bio inkluzivan, a zapostavljen je i Savjet za saradnju sa NVO. Zbog toga su YIHR i CDT dale preporuku da je neophodno da se u izradi novog teksta Nacrta formira nova radna grupa u proširenom sastavu. Zatim, ponuđeni Nacrt zakona nije jasno određen u smislu da nijesu jasno vidljive odredbe koje bi važile samo za pojedine oblike udruživanja kao što su nevladine organizacije, strane nevladine organizacije, nevladine fondacije, zadužbine i strukovna udruženja. Zamjerka je i što ponuđeni Nacrt nije adekvatno uredio pitanje transparentnosti u radu NVO udruženja. Tako je nedostatak volje da se ova oblast transparentno uredi evidentan kako u dijelu kojim se uređuje rad organa državne uprave nadležnog za poslove uprave, tako i u dijelu kojim se uređuje rad nevladinih organizacija i način raspodjele sredstava nevladinim organizacijama. Jedno od najspornijih pitanja je pitanje neuređenosti registra nevladinih organizacija, a tu je i davanje legitimiteta umanjenoj kontroli unutar samih nevladinih organizacija – polazeći od toga da je skupština organ upravljanja i odlučivanja, kao i kontrolni organ (jer usvaja finansijski izvještaj i dr.) praktično se omogućava da organ koji donosi odluku sam sebe kontroliše u primjeni te odluke. YIHR i CDT pored ovih opštih preporuka dale su i konkretne preporuke po članovima ponuđenog Nacrta.⁹

Mi smo 11. aprila 2011. godine podnijeli Inicijativu Ustavnom sudu za ocjenu ustavnosti članova 10, 11 i 26 Zakona o javnim okupljanjima. Ovi članovi Zakona suprotno Ustavu predviđaju mogućnost da nadležni organ može da zabrani mirna okupljanja, dok je Ustavom predviđeno da se mirna okupljanja mogu samo privremeno ograničiti. Mediji su prenijeli informaciju da je Uprava policije u prethodne dvije godine zabranila više od 200 mirnih okupljanja. Policija je mirna okupljanja uglavnom zabranila radnicima koji su željeli da javno izraze nezadovoljstvo zbog kršenja njihovih radničkih prava i da pozovu nadležne da riješe

---

⁹Preporuke YIHR i CDT možete pogledati na web stranici <http://www.yihr.me/wp-content/uploads/2011/04/CDTYIHR-Komentar-Nacrta-zakona-o-NVO.pdf>

njihove probleme. Kao izgovor za zabranu mirnih okupljanja Uprava policije najčešće je saopštavala ugrožavanje saobraćaja. Ustavni sud još uvijek nije postupao po našoj inicijativi.

Prijetnje Ljubici Gojković - Portparol Fejsbuk grupe uličnim protestima protiv mafije i NVO Libertas Ljubica Gojković 9. aprila 2011. godine podnijela je Upravi policije prijavu protiv NN lica zbog konstantnog zastrašivanja putem sms poruka i telefonskih poziva. U saopštenju Fejsbuk grupe se navodi da je Gojkovićeva dostavila broj telefona i sadržaj sms poruka koje je dobijala. Iz NVO Libertas 11. aprila su saopštili da Osnovno državno tužilaštvo nije dozvolilo da se zatraže listinzi iz Telenor mobilne mreže i pored dokaza o zastrašivanju pomenute putem sms-ova. U saopštenju se navodi da su te informacije dobili od komandira za javni red i mir.

Robert Velašević – Predsjednik NVO Libertas je 18. aprila ove godine kažnjen je sa 825 eura pred Područnim organom za prekršaje u Podgorici zbog organizovanja protestne šetnje 30. marta 2011. godine. Kako tvrdi Velašević, tri dana prije održavanja prijavio je skup policiji. Okupljanje građana je bilo mirno i jedino je došlo do ugrožavanja saobraćaja, saopštio je Velašević.

Mještani prigradskog naselja Beranselo kod Berana otpočeli su ponovnu blokadu 14. maja 2011. godine na deponiji na Vasovim vodama kako bi spriječili da kamioni komunalnog preduzeća dovoze smeće na ovo mjesto. Policija je intervencijom 19. maja 2011. godine razbila blokadu i kamioni komunalnog preduzeća su istovarili smeće na deponiji. Mještani su legli na put kada su kamioni stigli a policijski službenici su koristeći fizičku snagu pomjerali mještane sa puta. Protiv mještana policija nije procesuirala prekršajne prijave. Mještani tvrde da deponija nema upotrebnu dozvolu i Komunalno preduzeće iz Berana odlaže smeće na ovu deponiju protivno zakonu.

Na koncertu hrvatskog benda Lolobridide koji je održan 16. maja 2011. godine na svjetski dan borbe protiv homofobije na terasi Kulturno – informativnog centra Budo Tomović nepoznati počinitelj bacio je suzavac. Policija nije saopštila da li je identifikovala lice/a koja su bacila suzavac. Nakon koncerta došlo je i do incidenta kada je grupa momaka napala momka i djevojku koji su bili na koncertu. Kako su dnevne novine Vijesti 18. maja prenijele lični podaci momka i djevojke su im poznati. Grupa momaka je fizički nasrnula na momka i djevojku udarajući ih rukama i nogama. Vijestima je iz policije saopšteno da su napadnuta dva pripadnika LGBT zajednice ali da slučaj nijesu prijavili iz ličnih razloga.

Sindikalna organizacija Vojske Crne Gore (SOVCG) – protiv predsjednika SOVCG-a Nenada Čobeljića nadležni u Vojsci Crne Gore (VCG) pokrenuli su dva disciplinska postupka zbog davanja izjava u medijima o stanju u Vojsci. Prvi proces je počeo 19. aprila 2011. godine i odložen je jer je advokat Vladan Bojić, koji zastupa Čobeljića, tražio izuzeće disciplinske komisije, disciplinskog tužioca, načelnika Generalštaba Dragana Samardžića i ministra vojske Bora Vučinića. Drugi disciplinski postupak je pokrenut 26. maja odlukom o disciplinskom postupku zbog toga što je Čobeljić davao izjave medijima. 29. aprila 2011. godine Načelnik Generalštaba VCG Dragan Samardžić primio je delegaciju SOVCG-a nakon što su predstavnici te organizacije više puta javno tražili prijem kod ministra VCG Bora Vučinića. SOVCG je 3. maja izdao saopštenje povodom sastanka sa predstavnicima VCG i Ministarstva odbrane. U saopštenju se navodi: „U uvodnom izlaganju Načelnik Generalštaba je izjavio da lično nije vršio pritiske niti je tako nešto naredio. Dalje je saopštio da će, odmah poslije praznika, običi sve jedinice VCG sa ciljem da obezbijedi da se prestane sa pritiscima na članove SOVCG-a i zaposlene, da nova formacija Vojske nije namjenski urađena radi suprostavljanja sindikalnom organizovanju i da će postavljenja po novoj formaciji-sistematizaciji biti isključivo prema profesionalnim sposobnostima te da se članstvo u SOVCG-u neće uzimati kao negativan činilac. Dalje je tražio od rukovodstva SOVCG-a da mu se dostave spiskovi lica koja su zbog sindikalnog rada i udruživanja trpila bilo kakve posledice, radi preduzimanja mjera da se iste otklone. NGŠ je konstatovao da pokrenuti procesi pred nadležnim organima treba da se nastave sa čime se rukovodstvo SOVCG-a složilo. NGŠ je tražio takođe da mu se još jednom dostavi zahtjev za uslove koji treba da se obezbijede Sindikalnoj organizaciji i da će preduzeti sve mjere da se to i realizuje. Dalje je na zahtjev rukovodstva SOVCG-a saopštio da će sindikalne prostorije u kasarni "Masline" ubuduće moći da se

koriste bez ograničenja, svakodnevno. Načelnik Generalštaba je dao uvjerenje da će u smislu sindikalnog rada i organizovanja u VCG dati sva prava i uslove koje imaju sindikalne organizacije vojski evropskih zemalja. Odbriće se rukovodstvu SOVCG-a da informiše zaposlene u jedinicama i u tom smislu pružit će se sva logistička podrška i obezbijediti prisustvo ljudstva istim¹⁰. Najavljeno je da će se sastanak nastaviti. Međutim, Čobeljić je 12. maja 2011. godine saopštio da do tada nije došlo do otklanjanja posljedica pritiska i antisindikalne diskriminacije prema članovima SOVCG-a. Takođe, Čobeljić je istakao kako su u SOVCG-u zabrinuti što razgovori nijesu nastavljeni. Dragan Samardžić, načelnik generalštaba VCG 13. maja je reagovao i saopštio da su navodi SOVCG-a neprimjereni i da blate profesionalne vojnike jer se u javnost iznose neprovjereni podaci, kao i da je izdato naređenje komandantu logističke baze da se sindikatu omogući korišćenje prostorija za rad. Grupa intelektualaca je 19. aprila 2011. godine uputila javni apel najvišim državnim organima da omoguće pravo na sindikalno organizovanje zaposlenima u VCG i da zaposlene zaštite od daljeg progona.

Protest ispred zgrade Skupštine opštine Bijelo Polje – bivše radnice fabrike Lenke iz Bijelog Polja organizovale su 1. juna 2011. godine štrajk glađu ispred zgrade Skupštine opštine, tražeći da im se poveže radni staž, isplate zaostale zarade i riješi radno – pravni status. Komunalna policija im je oduzela čebad i jastuke i podnijela prekršajne prijave protiv radnica zbog zauzimanja prostora ispred zgrade opštine Bijelo Polje. Iz lokalne samouprave je saopšteno da radnice ne mogu štrajkovati ispred zgrade jer ometaju funkcionisanje lokalne administracije jer tu dolaze stranke, gosti i zvaničnici koji zbog štrajkača otežano ulaze u zgradu opštine. Radnice koje štrajkuju saopštile su da su proteste legalno prijavili i da neće napustiti prostor ispred zgrade lokalne uprave. Radnicama koje štrajkuju komunalna policija je 7. juna 2011. godine oduzela i transparente tako što je jedan komunalni policajac bez ikakvog upozorenja izašao iz službenog automobila i oduzeo transparente radnicama. Štrajk je prekinut 10. juna kada je postignut dogovor sa poslodavcem uz asistenciju predsjednika opštine Bijelo Polje Aleksandra Žurića. Radnicama je povezan radni staž, uplaćena otpremnina i definisan im je status za odlazak na biro rada.

Zabrana okupljanja bivšim radnicima „Radoja Dakića“ – policija je više puta zabranila okupljanje bivšim radnicima firme „Radoje Dakić“. Posljednji put ova zabrana je izrečena za njihovo najavljeno okupljanje za 29. jun 2011. godine. Kao razlog policija je navela ugrožavanje bezbjednosti saobraćaja.

VIII Vjerske slobode

Vlada Crne Gore finansijski pomaže samo velike vjerske zajednice, dok manjinske vjerska zajednice ne pomaže. U 2010. i 2011. godini Vlada je finansijski pomogla četiri najveće vjerske zajednice u Crnoj Gori. U 2010. Godini Vlada je dodijelila Crnogorsko primorskoj mitropoliji i Eparhiji Budimljansko Nikšićkoj (koje su u sastavu SPC-a) blizu 95, Crnogorskoj pravoslavnoj crkvi (CPC) 88,5, Islamskoj zajednici 55,7 i Katoličkoj crkvi 17,9 hiljada eura. U ovoj godini do 31. maja Vlada je dodijelila SPC-u oko 25, CPC-u 65, Islamskoj zajednici 13 i Katoličkoj crkvi oko 11 hiljada eura. Manjinske vjerske zajednice nijesu tokom ovog ali ni u ranijem periodu dobijale novac od Vlade. YIHR je tražio Zakonom o slobodnom pristupu informacijama od Vlade informaciju o broju registrovanih malih vjerskih zajednica ali je nijesmo dobili.

Premijer Igor Lukšić i sekretar Vatikana Tarcisio Bertoneo 24. juna 2011. godine potpisali su Temeljni ugovor (Novi konkordat). Temeljni ugovor predviđa mogućnosti da Katolička crkva u Crnoj Gori osniva vjerske škole i rješava restituciju crkvene imovine. Premijer Lukšić je najavio da će Vlada osnovati

---

¹⁰ Cijelo saopštenje se može vidjeti na sajtu SOVCG <http://www.sovcg.me/vijesti/sastanak-rukovodstva-sovcg-sa-delegacijom-ministarstva-odbrane.html>, sajt posjećen 4. maja 2011. godine

sektor u Ministarstvu ljudskih i manjinskih prava koji će se baviti crkvenim pitanjima koja do sada nijesu bila nadležnost ni jednog ministarstva. Premijer je saopštio da je novi zakon o vjerskim zajednicama u izradi i da će on zamijeniti sadašnji koji je iz 1977. godine.

Obnova crkve na Svetom Stefanu – Mitropolija crnogorsko primorska i mještani Svetog Stefana 16. aprila 2011. godine počeli su, bez prethodno pribavljene građevinske dozvole, obnovu crkve Svetog Aleksandra Nevskog. Republički Zavod za zaštitu spomenika kulture donio je 20. aprila rješenje o obustavi radova na obnovi crkve. Dan kasnije, kako su mediji prenijeli, Inspekcija zaštite prostora pokušala je da sruši dio obnovljene crkve Svetog Aleksandra Nevskog. Međutim, došlo je do incidenta između policije i mještana koji su se suprotstavili rušenju. Inspekcija je tog dana samo zabranila dalje izvođenje radova. Mitropolit Crnogorske pravoslavne crkve Mihailo 24. aprila saopštio je da je crkva na Svetom Stefanu isto što i crkva na Rumiji i da je u pitanju devastacija spomenika.

Vlada je 5. maja 2011. godine saopštila da će se rekonstruisati crkvu Svete Gospođe iz 15. vijeka. Mitropolija crnogorsko - primorska pozdravila je odluku Vlade. Zidovi započete rekonstrukcije srušeni su 8. maja i radovi na crkvi će biti nastavljeni na jesen, nakon turističke sezone.

Turisti iz Hrvatske – CPC je 9. maja 2011. godine optužila SPC da su tog dana sveštena lica SPC manastira Ostrog maltretirali i vrijeđali grupu turista iz Hrvatske koji su posjetili manastir Ostrog. Od njih je traženo da ljube relikvije a zbog toga što nijesu turisti, doživljeli su provokacije i uvrede i u obližnjem restoranu.

Koordinator pravnog savjeta Mitropolije Crnogorsko primorske Velibor Džomić 9. juna 2011. godine javno je saopštio da je sveštenstvo i monaštvo u posljednje dvije, tri godine izloženo šikaniranju i maltretiranju od pojedinih neodgovornih pripadnika Ministarstva unutrašnjih poslova Crne Gore. Razlog zbog kog je Džomić reagovao bila je akcija policije koju je sprovela Ispostava granične policije Nikšić na identifikovanju vjerskih lica koja vrše vjersku službu a nijesu prijavila boravište u našoj državi. Naime, Uprava policije je u saopštenju koje je izdala 8. juna 2011. godine navela da je nikšićka Ispostava granične policije podnijela prekršajne prijave protiv pet državljana Bosne i Hercegovine i protiv tri državljanina Republike Srbije zbog neprijavlivanja boravka na teritoriji Crne Gore, nakon obilaska vjerskih objekata Mitropolije. Džomić je saopštio da su brojne žalbe na rješenja o nedozvoljavanju boravka podnijete MUP-u ali odgovori na neke od tih žalbi se godinama čekaju. Iz Ministarstva unutrašnjih poslova 14. juna demantovali su da vrše pritiske i progone sveštenika Mitropolije i saopštili da sprovode Zakon o strancima. Mitropolit Amfilohije saopštio je 17. juna 2011. godine da ukoliko pritisci ne prestanu da će zaštitu zatražiti od međunarodnih institucija. Na osnovu informacija iz Mitropolije, oko 60 sveštenih lica predalo je MUP-u Zahtjeve za odobrenje privremenog boravka ali da u posljednje dvije godine ni jednom sveštenom licu nije odobren privremeni boravak niti je odlučeno po njihovim žalbama na prvostepeno rješenje.

Napad na Jehovine svjedoke – Zoran Lalović, član Hrišćanske vjerske zajednice Jehovini svjedoci, prijavio je istraživaču YIHR-a incident koji se dogodio 17. aprila 2011. godine u Danilovgradu. Naime, te večeri Zoran Lalović i drugi pripadnici ove vjerske zajednice trebali su da održe javno okupljanje u Zavičajnom muzeju u Danilovgradu. Skup je uredno bio prijavljen Upravi policije. Prije početka održavanja skupa, kako je Lalović ispričao našem istraživaču, skup su prekinule pristalice SPC-a predvođene sveštenikom Slobodanom Zekovićem. Lalović je saopštio da su sveštenik i drugi koji su sa njim došli, prijetili i vrijeđali članove vjerske zajednice Jehovini svjedoci. Lalović je slučaj prijavio Upravi policije i najavio podnošenje krivične prijave protiv odgovornih lica.

Siniša Smiljić budvanski paroh SPC-a deportovan je 29. juna 2011. godine iz Crne Gore. Naime, Smiljić je građanin Bosne i Hercegovine i u Crnoj Gori boravi već duži period. Uprava policije je saopštila da je Smiljić odveden jer nije imao riješeno pitanje boravka u našoj zemlji i da je kršio Zakon o javnom redu i miru. Zabrana ulaska u Crnu Goru mu je izrečena na godinu dana, kako su naveli iz policije, jer je remetio javni red i mir i uzbuđivao javnost. Mitropolija crnogorsko primorska je reagovala i saopštila da se radi o kršenju vjerskih prava i sloboda.

IX Diskriminacija

Ministarstvo za ljudska i manjinska prava je u okviru programa „Ostvarivanje ljudskih prava“ krajem maja 2011. godine pokrenulo medijsku kampanju antidiskriminacije. Kampanjom su obuhvaćena tri oblika diskriminacije: diskriminacija osoba sa invaliditetom, diskriminacija LGBT populacije i diskriminacija po osnovu pola. Kako je Ministarstvo saopštilo vizuelni identitet kampanje uradila je NVO „Cenzura Plus“ iz Splita a kampanja ima tri slogana koji će obilježiti tri segmenta gore pomenutih oblika diskriminacije. Grupa NVO za ljudska prava iz Podgorice kritikovala je kampanju i od Ministarstva zatražila da se obustavi jer tvrde da je taj projekat površan i formalan, te da se ne fokusira na stvarne izazove ugroženih grupa. Između ostalog, NVO su dodale da Romi kao grupa koja su po istraživanjima najugroženija grupa u Crnoj Gori, nijesu obuhvaćeni kampanjom.

NVO CEDEM iz Podgorice, 13. juna 2011. godine objavio je rezultate statističkog istraživanja percepcije građana Crne Gore o diskriminaciji manjinskih naroda i marginalizovanih društvenih grupa.¹¹ Prema rezultatima ovog istraživanja Romi su najdiskriminisana grupa u Crnoj Gori. Na drugom mjestu su lica sa invaliditetom a na trećem pripadnici homoseksualne orijentacije. Najmanju šansu za posao imaju Romi i lica sa invaliditetom, a najlošiji tretman u pogledu zdravstvene zaštite, obrazovanja i sudskog tretmana imaju Romi.

Diskriminacija osoba sa invaliditetom – Vlada Crne Gore na sjednici održanoj 19. maja 2011. godine usvojila je Predlog zakona o zabrani diskriminacije lica sa invaliditetom. Danilo Popović iz NVO Savez udruženja gluvih i nagluvih saopštio je 5. maja ove godine da je Uprava za nekretnine oduzela 200 kvadrata imovine na Cetinju ovoj NVO i uknjižila u državno vlasništvo. Popović je najavio podnošenje tužbe ukoliko se imovina ne vrati.

U Crnoj Gori brojne institucije nijesu prilagođene osobama sa invaliditetom. Mira Topović, sekretar Udruženja paraplegičara Pljevlja, istraživaču YIHR kazala je da od pet škola na gradskom području Pljevalja samo je jedna škola prilagođena za osobe sa invaliditetom koje koriste kolica za kretanje, Centar za socijalni rad i Zavod za zapošljavanje nijesu prilagođeni, zgrada opštine Pljevlja djelimično je prilagođena, Dom zdravlja ima prilagođene prilaze ali je unutrašnjost bez platformi, pošta nije prilagođena, od pet banaka dvije su prilagođene, Dom vojske gdje se organizuju kulturna dešavanja nije prilagođen. Milonja Magdalinić, predsjednik Udruženja Paraplegičara iz Rožaja, istraživaču YIHR je kazao da u tom gradu nema ni jedna institucija koja je prilagođena za pristup OSI. Ovo Udruženje u Rožajama ima 60 članova. Magdalinić kaže da ni u Dom zdravlja ne mogu pristupiti osim ukoliko ih druga lica nose te da u gradu nema označenih mjesta za parkinge. Milka Stojanović iz Udruženja Paraplegičara Crne Gore, nam je istakla da je zgrada opštine Bijelo Polje djelimično pristupačna, Centar za kulturu djelimično pristupačan, Zavod za zapošljavanje djelimično pristupačan, Centar za socijalni rad iako ima rampu za prvi sprat nedostupan je zbog drveta u dvorištu, zgrada Penzijsko invalidskog osiguranja, zgrada Zavoda za zdravstvo, zgrada policije i Ministarstva unutrašnjih poslova gdje se izdaju lična dokumenta, zgrada sudova, srednje škole, fakulteti i hoteli nijesu prilagođeni. Od tri osnovne škole u gradu samo jedna je prilagođena, od osam banaka tri su prilagođene, bolnica i pošta su prilagođene. Ni u Bijelom Polju nijesu označena parking mjesta za OSI i trotoari nijesu prilagođeni za kretanje lica sa invaliditetom u kolicima.

Duško Nedović iz Bijelog Polja, prijavio je YIHR-u da ne može da ostvari pravo na otpremninu od 36 prosječnih zarada iako ima rješenje da posjeduje tjelesno oštećenje koje je nastalo zbog posledica povreda na poslu. Nedović je proglašen tehnološkim viškom u Domu zdravlja u Bijelom Polju gdje je radio.

---

¹¹Istraživanje CEDEM-a možete pogledati na web strani <http://www.cedem.me/index.php?IDSP=1430&jezik=lat>, posjećen 25. juna 2011. godine

Nedović ima povredu ruke i oka na koje ne vidi 95%. Nedović je najavio podnošenje tužbe protiv odluke koju je izdao Fond penzijsko invalidskog osiguranja da on nije lice sa invaliditetom.

Slučaj Andrije Samardžića – Na osnovu podataka koje je YIHR dobio od Ministarstva održivog razvoja i turizma, na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama, inspeksijski nadzor po prijavi Andrije Samardžića da je diskriminisan u restoranu „NIN“ obavljen je 17. novembra 2010. godine. Inspeksijskim nadzorom je utvrđeno da je 5. novembra 2011. godine vlasnik restorana „NIN“ Radoš Pavićević odbio da pruži javne – ugostiteljske usluge licu sa invaliditetom Andriji Samardžiću koji koristi psa pomagača u kretanju. Odsjek za inspeksijski nadzor je 6. decembra 2011. godine podnio Zahtjev Ministarstvu turizma za pokretanje prekršajnog postupka protiv vlasnika restorana „NIN“. Ministarstvo je zakazalo glavni pretres tek 27. juna 2011. godine. Nemamo informacije sa glavnog pretresa a slučaj ćemo pratiti i o njemu izvijestiti u narednim izvještajima.

Diskriminacija Roma –Predsjednik Nacionalnog savjeta Roma Isen Gaši javno je reagovao povodom izjave gradonačelnika Podgorice Miomira Mugoše da Romi neće moći da koriste narodnu kuhinju koja je planirana da se otvori u Podgorici u naselju Konik. Isen Gaši je saopštio da gradonačelnik tako čini diskriminaciju prema najugroženijoj populaciji u Crnoj Gori i da je tako povrijeđeno ljudsko pravo na jednakost i ravnopravnost. YIHR je ranije pozivao nadležne u Glavnom gradu da omoguće da i pripadnici Roma imaju pravo na besplatnu ishranu u Narodnoj kuhinji. Najavljeno je da će kuhinja početi sa radom u julu.

Opština Bijelo Polje 14. aprila 2011. godine dostavila nam je a na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama, kopiju peticije koju su građani mjesne zajednice Ribarevina dostavili nadležnim u toj opštini. Naime, u peticiji se navodi da su građani protiv mijenjanja vjerske i nacionalne strukture sela. Peticiju je potpisalo više od 180 građana ove mjesne zajednice. Nemamo informacije da li su radovi na stambenoj zgradi čiji je jedan dio predviđen za Rome nastavljeni. Ovo nije jedini slučaj organizovanja protesta od strane građana zbog izgradnje stambenih zgrada za Rome. Tako su i stanovnici naselja Ozrinići kod Nikšića protestovali 24. marta 2011. godine i potpisali peticiju protiv gradnje tri stambene zgrade za Rome.

Diskriminacija po nacionalnoj i vjerskoj osnovi – U Osnovnom sudu u Beranama 11. aprila 2011. godine saslušan je rukovodilac Ispostave granične policije Veselin Krgović po zahtjevu za pokretanje istrage koji je podnio bivši policajac Enver Dacić. Dacić je optužio Krgovića da ga je vjerski i nacionalno diskriminirao kao nadređeni.

Poslanik Nove srpske demokratije Slaven Radunović 11. maja 2011. godine saopštio je da u diplomatsko – konzularnoj mreži Crne Gore nema Srba i da proporcionalna etnička zastupljenost nije u skladu sa etničkom zastupljenošću u društvu. Ministar Milan Roćen je demantovao ove navode Radunovića i saopštio da su u diplomatskoj mreži zaposleni i imenovani profesionalci i da se ne gleda nacionalnost.

Diskriminacija žena – Istraživanje o poznavanju i primjeni Zakona o rodnoj ravnopravnosti u institucijama Crne Gore, koje je urađeno u okviru Projekta Misije OEBS-a u Crnoj Gori, „Jačanje kapaciteta Skupštine Crne Gore“ u saradnji sa Odborom za rodnu ravnopravnost Skupštine Crne Gore, pokazalo je da je najveća diskriminacija žena u zapošljavanju, i da diskriminacija predstavlja i svako pravno i faktičko razlikovanje ili privilegovanje po polu i nesrazmjerno predstavljanje žena u političkom i javnom životu i prilikom izbora na rukovodeće političke funkcije. Zatim, nejednak tretman i nejednake šanse, nejednake naknade za isti rad, diskriminacija u porodici i upotreba riječi u muškom rodu kao generički neutralna forma za muški i ženski rod. Istraživanje je sprovedeno u 61 instituciji na uzorku od 252 ispitanika. Ajla Van Heel iz OEBS-a je na okruglom stolu 27. juna 2011. godine saopštila da je Crna Gora na poslednjem mjestu od država u regionu sa prosječnom stopom od 11 odsto učešća žena u političkom životu. Poslanice u crnogorskom parlamentu 27. juna 2011. godine uputile su apel predsjedniku Skupštine Crne Gore Ranku Krivokapiću da se u izborni zakon uvede obavezujuća norma o učešću 30% žena na izbornim listama.

Diskriminacija pripadnika LGBT – Krajem aprila 2011. godine povodom najave održavanja Parade ponosa na društvenoj mreži Facebook pojavilo se više prijetnji i slučajeva govora mržnje protiv organizatora i učesnika Parade. Kako su mediji prenijeli, policiji je podnijeto osam prijava. Policija je počela istragu. Nije saopšteno da li je protiv nekog lica podnesena prekršajna ili krivična prijava. Dvije NVO organizacije LGBT Forum Progres i Centar za antidiskriminaciju Ekvista 9. maja 2011. godine podnijele su tužbu protiv diskriminacije protiv Slobodana Radonjića, koji je universzitetski profesor, a zbog njegovih stavova koje je iznio u medijima o Paradi ponosa. Iz dvije organizacije navode da je profesor Radonjić iznio stavove koji vrijeđaju i ponižavaju građane Crne Gore koji su homoseksualne orijentacije te da ih naziva i oslovljava kao bolesne, nesrećne i neispunjene.

Zdravko Cimbalević, direktor NVO LGBT Forum Progres, saopštio je da je 15. juna 2011. godine došlo do incidenta, kada je u zgradi gdje se nalazi Ministarstvo za ljudska i manjinska prava lijepio flajere kao znak protesta protiv homofobnih izjava ministra za ljudska prava Ferhata Dinoše. Cimbalević je saopštio da ga je obezbjeđenje iz Uprave policije prekinulo da su ga policijski službenici odveli sa trećeg sprata u prizemlje gdje su sa njim obavili informativni razgovor. Tom prilikom službenik policije ga je vukao jer se Cimbalević protivio da ode sa trećeg sprata. Cimbalević je saopštio da je performans izveo jer je htio da izrazi nezadovoljstvo u ime svih pripadnika LGBT zajednice, koji se još uvijek plaše da saopšte seksualnu orijentaciju.

Diskriminacija radnika - Bivši radnici Jugopetrola Veselin Stojanović i Dimitrije Zečević saopštili su našem istraživaču da su diskriminirani i da su na nezakonit način ostali bez posla u Jugopetrolu. Oni su istakli da su bili ucijenjeni i prevareni. Smatraju da su ostali bez posla jer nijesu pristali na poravnanje koje im je poslodavac ponudio kao nadoknadu zato što su kao radnici na određeno vrijeme primali manju platu od kolega koji su imali ugovore na neodređeno. Zbog toga su sudskim putem tražili nadoknadu. Pojedini radnici koji su imali ugovor na određeno radno vrijeme su i do šest godina primali manju platu od njihovih kolega koji su obavljali isti posao ali su imali ugovore na neodređeno radno vrijeme. Izvršni direktor Jugopetrola Ioannis Geroulanos u dopisu YIHR-u naveo je da je Stojanoviću i Zečeviću radni odnos prestao 5. maja 2009. godine po njihovom zahtjevu.

Sindikata Kombinata aluminijuma se obratio 6. juna ove godine Ministarstvu rada i socijalnog staranja i Inspekciji rada u Podgorici navodeći da radnike Kombinata aluminijuma poslovodstvo diskriminiše i da im krši sindikalna prava i slobode, navodeći da je menadžment dao nalog obračunskoj službi da im se umani plata za maj jer pripadaju Sindikatu KAP-a.

X Prava djeteta

Crnogorsko zakonodavstvo u oblasti dječijih prava nije usaglašeno u potpunosti sa međunarodnim standardima. Još uvijek su prisutne određene nekonzistentnosti kao i propusti u implementaciji usvojenih zakona i prihvaćenih međunarodnih standarda. Zakon o socijalnoj i dječijoj zaštiti nije u skladu sa odredbama Konvencije o pravima djeteta. Usklađivanje ovog Zakona je u toku. Kako je iz Vlade najavljeno Zakon će biti usvojen tokom ove godine. UN Komitet za prava djeteta je na sjednici od 1. oktobra 2010. godine usvojio set preporuka za Crnu Goru koje su proizašle iz razmatranja tri izvještaja. Komitet ističe neophodnost usklađivanja dijela zakonodavstva sa UN Konvencijom o pravima djeteta, potrebu efikasnijeg sprovođenja zakona kao i zabrinutost zbog nedostatka kapaciteta u funkcionisanju institucija koje se bave politikom planiranja, monitoringa i zaštite dječijih prava.

Zakon koji reguliše oblast maloljetničkog pravosuđa još nije usvojen. Usvajanje ovog zakona prema planu Vlade planirano je za III kvartal. Trenutno, se kod nas maloljetnici u sukobu sa zakonom tretiraju prema odredbama krivičnog zakonodavstva KZ i ZKP i ne postoje specijalizovane sudije za maloljetnike. Ipak, u praksi se bilježi porast primjene alternativnih mjera prema maloljetnicima.

Do sada je Ombudsman imao jednog zamjenika nadležnog za prava djeteta. Novi Zakon o zaštitniku ljudskih prava i sloboda nije usvojen i ako je pripremljen u toku 2010. godine što predstavlja ograničavajući faktor u opredjeljivanju dodatnih resursa u okviru kancelarije koji bi bili usmjereni na zaštitu prava djeteta. Uloga Ombudsmana i njegovi kapaciteti u monitoringu dječijih prava su i dalje vrlo ograničeni.

Savjet za prava djeteta kao međuresorno tijelo koje prati primjenu propisa koji se odnose na zaštitu djece, štiti i unapređuje prava djeteta te inicira donošenje propisa u ovoj oblasti do sada nije bio dovoljno aktivno u planiranju politika i određivanju prioriteta, njegovi kapaciteti su ograničeni a mandat ne pokriva sve oblasti koje se tiču prava djeteta. Tokom marta Vlada je pozvala NVO da imenuju tri svoja predstavnika u radu Savjeta, a najavljeno je uključivanje djece u ovo tijelo. Konstitutivna sjednica Savjeta za prava djeteta održana je 17. juna 2011. godine.

U izvještaju koji je pripremila Kancelarija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda o stanju ljudskih prava lica smještenih u posebnim ustanovama konstatuje se da u Dječjem domu „Mladost“ u Bijeloj nijesu obezbijeđeni adekvatni uslovi za boravak i rad sa djecom sa smetnjama u razvoju. U izvještaju je navedeno da pored uslova koji nijesu u skladu sa međunarodnim standardima ne postoji broj stručnih lica koja rade sa djecom. Dalje se u izvještaju navodi da „rad sa ovom djecom nije posebno organizovan i prilagođen njihovom psiho-fizičkim sposobnostima, ne postoje individualni programi rada za djecu sa smetnjama u razvoju. Oni borave u vršnjačkim grupama koje broje najmanje 12-oro djece, što nije u skladu sa međunarodnim standardima koji predviđaju rad u manjim grupama. Ovako organizovane grupe ne omogućavaju uspješno sprovođenje dnevnih aktivnosti po utvrđenom rasporedu, budući da djeca sa smetnjama u razvoju nisu u mogućnosti da ravnopravno učestvuju sa drugom djecom i u potpunosti ispune predviđene aktivnosti. Prostorije u kojima borave djeca nisu arhitektonski prilagođena za kretanje i pristup osobama smanjene pokretljivosti“¹².

Mediji su nastavili da izvještavaju o temama u kojima su uključena djeca na način koji nije u skladu sa etičkim standardima pa čak i sa pozitivnim propisima. I u ovom kvartalu mediji su izvještavali na takav način da je identitet djece mogao da se otkrije, a djeca su kvalifikovana ili kao žrtve ili kao prestupnici. Konkretni primjer je izvještavanje o slučaju tri djevojčice koje su početkom aprila preko roditelja staratelja prijavile da su u Dječjem domu „Mladost“ u Bijeloj i u Dječjem odmaralištu na Ivanovim Koritima, zlostavljane, silovane i mučene od strane drugih štićenika doma i da su izgladnjivane od strane zaposlenih u domu. Ministarstvo rada i socijalnog staranja 4. aprila 2011. godine oformilo je Komisiju koja je ispitala navode djevojčica. Ministar rada i socijalnog staranja Suad Numanović 14. aprila saopštio je da je, nakon istraživanja navoda, Komisija donijela zaključke da nije bilo silovanja i seksualnog zlostavljanja djevojčica već da postoji sumnja da je riječ o lažnom prijavljivanju od strane odraslih iz njihovog najbližeg okruženja, te da nije bilo izgladnjivanja, fizičkog mučenja, batinjanja i drugih oblika nasilja. Mediji su prenoseći navode o zlostavljanju djevojčica objavljivali informacije na osnovu kojih se može otkriti identitet djevojčica. Iz Agencije za zaštitu ličnih podataka su reagovali i upozorili medije da iznošenjem činjenica koje mogu dovesti do otkrivanja identiteta krše Zakon o zaštiti podataka o ličnosti. Više državno tužilaštvo saopštilo je 4. aprila 2011. godine da je pokrenulo prekrivični postupak povodom prijave i dobijenih obavještenja o silovanju i zlostavljanju tri djevojčice. Tužilaštvo je prihvatilo zahtjev oca djevojčica da nezavisna komisija utvrdi da li su djevojčice zlostavljane i silovane u dječjem domu u Bijeloj i odmaralištu na Ivanovim koritima.

Dječak koji je zbog incidenta koji se dogodio 15. marta 2011. godine u Osnovnoj školi „Radojica Perović“ ispisan iz ove škole, prepisan je u drugu školu. Ministar prosvjete i sporta Slavoljub Stijepović 4. aprila uveo je dječaka u školu i sa dječakom proveo dan u toj ustanovi. Mediji su o ovom događaju nastavili da izvještavaju na način da dječaka označavaju kao nasilnika i problematičnog učenika.

---

¹²Poseban izvještaj o stanju ljudskih prava mentalno oboljelih lica smještenih u ustanovama, Ombudsman

Dva doktora i jedan obučar uhapšeni su 23. juna 2011. godine pod sumnjom za obljubu i posredovanje u vršenju prostitucije nad maloljetnom djevojčicom. Jedan doktor iz Nikšića je osumnjičen za krivično djelo obljuba nad djetetom, dok drugi doktor koji je iz Podgorice kao i obučar su osumnjičeni za posredovanje u vršenju prostitucije na štetu maloljetnog lica. Njima se na teret stavlja da su tokom 2011. godine u više navrata počinili ova krivična djela. Istražni sudija Osnovnog suda u Podgorici trojici osumnjičenih odredio je jednomjesečni pritvor.

XI Manjinska prava

Nacionalne manjine – Skupština Crne Gore po šesti put produžila je rok za usvajanje izbornog zakona. Ovog puta rok je određen do 31. jula 2011. godine. Ovaj Zakon treba da definiše Ustavom garantovano pravo nacionalnih manjina na proporcionalnu zastupljenost. Takođe, usvajanje ovog Zakona i njegovo usaglašavanje sa Ustavom jedan je od uslova da Crna Gora dobije datum otpočinjanja pregovora za pristup EU. Skupština je 5. aprila ove godine usvojila Zakon o potvrđivanju Sporazuma između Crne Gore i Republike Hrvatske o zaštiti prava crnogorske manjine u Republici Hrvatskoj i hrvatske manjine u Crnoj Gori. Opozicioni poslanici su ovaj sporazum kritikovali kao diskriminatorski jer se odnosi samo na crnogorsku nacionalnu zajednicu u Hrvatskoj i hrvatsku u Crnoj Gori. Amandman koji je definisao da se Sporazum odnosi na sve građane Hrvatske koji su porijeklom iz Crne Gore a koji su ponudili poslanici Socijaldemokratske partije odbijen je većinom glasova poslanika.

Predstavnici manjinskih nacionalnih savjeta na konferenciji za štampu koju su održali 10. juna 2011. godine zatražili su od državnih institucija da razmotre mogućnost većeg izdvajanja iz budžeta za manjinske narode i manjinske nacionalne zajednice sa sadašnjih 0,15% na 0,25%. Takođe, zatražili su i da isplata sredstava bude dva puta godišnje a ne jednom kao što je sada. Zahtjeve su uputili crnogorskom predsjedniku Filipu Vujanoviću, predsjedniku Skupštine Crne Gore Ranku Krivokapiću i ministarstvima finansija i ljudskih i manjinskih prava.

Suđenje okrivljenima u slučaju „Mis Pat“ trebalo je da se održi 15. juna ali je odloženo za 20. jul 2011. godine. Suđenje je odloženo jer još uvijek nije obezbijeđen sudski tumač za romski jezik. U slučaju potapanja broda kojim su prevoženi Romi sa Kosova za Italiju optuženi su Agim Gaši, Ramadan Balja, Ismet Balja, Refik Hodžić, Joko Nikaljević, Goran Đuričković, Saša Boreta. Na brodu koji je bio registrovan na šest osoba, bilo je ukrcano 70 ljudi. Brod se prevrnuo i tom prilikom je stradalo 35 osoba od kojih je samo 13 identifikovano, dok su ostali nestali.

UNHCR je 23. juna saopštio da da bi oko 1300 domicilnih Roma moglo biti u riziku od apatridije. Naime, prema njihovoj procjeni toliko Roma nije upisano u matične knjige rođenih.

Jezičke manjine – Ministar prosvjete i sporta Slavoljub Stijepović 6. maja 2011. godine najavio je da će od 1. septembra svim đacima biti omogućeno da nastavu u školama prate na maternjem jeziku. Profesori srpskog jezika koji su se 2004. godine protivili promjeni predmeta srpski jezik u maternji i koji su zbog nedolaska na nastavu dobili otkaze, javno su 10. maja 2011. godine zatražili da budu rehabilitovani i vraćeni na posao.

Predškolsko vaspitanje i obrazovanje, osnovnoškolsko i srednješkolsko kao i univerzitetsko obrazovanje realizuje se na albanskom jeziku u obrazovnom sistemu Crne Gore. Međutim, nastava na romskom jeziku se ne izvodi ni na jednom nivou. Iz Ministarstva za ljudska i manjinska prava su saopštili da je osnovni problem za to to što romski jezik nije standardizovan i što ne postoji kadar koji bi izvodio nastavu na romskom jeziku.

Seksualne manjine – Prva parada ponosa u Crnoj Gori koja je bila planirana za 31. maj 2011. godine odložena je 17. maja jer, kako su organizatori saopštili, Vlada nije zauzela odgovarajući odnos prema Paradi. Vlada je saopštila da podržava održavanje Parade i da će dva njena člana imenovati u

Organizacionom odboru, ali to nijesu bili ministri ili premijer, kako su tražili iz organizacionog odbora. Povodom najave održavanja Parade na portalu Facebook zabilježeni su slučajevi govora mržnje. Tako je 20. aprila 2011. godine objavljena grupa na ovom portalu pod nazivom „Stop održavanju pederske parade u Crnoj Gori“ na kojoj su bili i drugi uvredljivi sadržaji i sadržaji mržnje prema seksualnim manjinama. Takođe su sa Facebook stranice „Podgoričke legende“ upućene prijetnje organizatorima i potencijalnim učesnicima Parade.

XII Status raseljenih lica

Položaj raseljenih i interno raseljenih lica u Crnoj Gori nije na zadovoljavajućem nivou. Najveći problemi sa kojima se raseljena i interno raseljena lica suočavaju u postupku apliciranja za stalno nastanjenje i dalje su to što većina njih nije pribavila pasoš, koji je neophodan za aplikaciju. Otežane su i dalje procedure za pribavljanje potrebnih dokumenata za apliciranje i rok je sve kraći. Rok za apliciranje za status stranca sa stalnim nastanjenjem je do 7. novembra 2011. godine. Međutim oni koji ne uspiju da pribave dokumenta da apliciraju za stalno nastanjenje mogu aplicirati za privremeni boravak. Ukoliko do tog datuma ne apliciraju ni za status stranca sa stalnim nastanjenjem niti za status stranca sa privremenim boravkom smatraće se da ilegalno borave na teritoriji Crne Gore.

Trajanje privremenog boravka je tri godine najviše, a u tom roku podnosilac zahtjeva mora pribaviti pasoš ili će se njegov boravak smatrati ilegalnim nakon isteka tog roka.

Podaci koje Ministarstvo unutrašnjih poslova (MUP) dostavlja UNHCR-u na mjesečnom nivou pokazuju da je do 31. maja 2011. godine status stranca sa stalnim nastanjenjem steklo 1126 raseljenih i interno raseljenih lica (oko 7% ukupnog broj I/RL u Crnoj Gori). Od tog broja status stranca sa stalnim nastanjenjem dobilo je 409 raseljenih iz Bosne i Hercegovine, 154 raseljenih iz Hrvatske i 563 interno raseljena lica sa Kosova. Status raseljenog lica i dalje imaju 3,687 iz BiH, 1,233 iz Hrvatske i 10,472 interno raseljena lica sa Kosova.

Podatke o broju interno raseljenih Roma sa Kosova, koji su do ovog perioda dobili status stranca sa stalnim nastanjenjem, nema. Prije svega zato što zakon ne dozvoljava da MUP vodi registar po etničkom principu. Na osnovu podataka do kojih je YIHR došla, broj Roma koji su dobili stalno nastanjenje kreće se oko 20. Ovaj podatak se odnosi na Rome koji su nastanjeni u Kampu 1 i 2 u Podgorici. Uzimajući u vidu činjenicu da je u kampovima smješteno oko 1300 Roma, može se zaključiti da je veoma mali broj njih do sada uspio da dobije status stranca sa stalnim nastanjenjem.

Iako su crnogorske vlasti kroz zakonodavstvo ponudile tri moguća rješenja za raseljena i interno raseljena lica u Crnoj Gori: da se vrate u zemlju porijekla, integrišu u crnogorsko društvo ili pođu u treće zemlje, rješavanje položaja interno raseljenih Roma sa Kosova teče sporo. Crna Gora ima obavezu da „garantuje pravni status raseljenim licima, s posebnim osvrtom na Rome, Aškalije i Egipćane, i osigura poštovanje njihovih prava“ kao i da „usvoji i implementira održivu strategiju koja će voditi zatvaranju kampa na Koniku“ kako bi ostvarila jedan od uslova za otpočinjanje pregovora za članstvo u EU.

Najavljeno rušenje Kampova 1 i 2 u Podgorici gdje su smješteni Romi sa Kosova još uvijek nije započeto. Gradonačelnik Podgorice Miomir Mugoša, 19. januara 2011. godine, najavio je da će na tom prostoru biti sagrađene dvije stambene zgrade i jedna škola za potrebe raseljenih Roma. Tada je predsjednik Nacionalnog savjeta Roma Isen Gaši, kritikovao najavu da će buduća škola biti sagrađena samo za djecu Rome.

Izbjegla lica u ovom kvartalu suočavala su se i sa problemima neriješenog smještaja. Tako su, kako je prenio dnevni list Pobjeda, 6. maja 2011. godine, jedanaset interno raseljenih lica sa Kosova koja su smještena u odmaralištu u Kamenovu u Budvi, mjesec dana boravila bez struje i nekoliko dana bez

vode. Među njima ima i starih lica koja su se žalila na veoma teške uslove boravka u odmaralištu. Takođe, sudski izvršitelji su 10. juna 2011. godine u Sutomoru pokušali da isele iz privremenog smještaja „Vila Gordana“ više izbjegličkih porodica. Tom prilikom nadležne institucije nijesu obezbijedile alternativni smještaj. Pojedini stanari su odbili da napuste sobe i isele se. Među izbjeglicama ima i teških bolesnika. Nakon neuspjelog pokušaja iseljenja mediji su prenijeli da je isključena struja i voda u „Vili Gordana“.

XIII Ekonomska i socijalna prava

Položaj i prava radnika u Crnoj Gori i dalje zabrinjavaju. U ovom kvartalu zabilježen je veći broj štrajkova gladu. Minimalna potrošačka korpa za četvoročlanu porodicu za maj ove godine iznosila je 772,59 eura dok je prosječna plata bez poreza i doprinosa iznosila 479 eura. U toku je proces izmjena Zakona o radu. Vlada Crne Gore 31. marta 2011. godine utvrdila je Predlog zakona o izmjenama i dopunama Zakona o radu. Unija slobodnih sindikata Crne Gore je iskazala nezadovoljstvo tim Predlogom zakona i saopštila da je takvim postupanjem Vlade prekršen socijalni dijalog. Predstavnici sindikata su nezadovoljstvo ispoljili jer je Vlada usvojila Predlog zakona Ministarstva finansija, a ne radne grupe koja je radila na Predlogu i koja je postigla konsenzus. Nakon toga radna grupa je po drugi put usaglašavala izmjene Zakona o radu i 26. maja 2011. godine postignut je konsenzus. Tako je dogovoreno da se po pravilu zaključuje ugovor o radu na neodređeno radno vrijeme i da poslodavac ne može otpustiti radnika bez vođenja disciplinskog postupka. Ipak, Vlada je 23. juna usvojila Prijedlog izmjena i dopuna Zakona o radu koji nije nastao kao dogovor svih socijalnih partnera. U ovom prijedlogu princip za zapošljavanje je da se ono zasniva na osnovu ugovora o radu, dok se rad na određeno ograničava na dvije godine. Ovim Predlogom procedure za davanje otkaza su takve da one ne podrazumijevaju vođenja disciplinskog postupka u slučaju disciplinske odgovornosti radnika. Srđa Keković, generalni sekretar Unije slobodnih sindikata Crne Gore nam je saopštio da se ovim predlogom krše međunarodni standardi da se radnicima obezbijedi mogućnost da se brane ukoliko im se zbog disciplinske odgovornosti daje otkaz. Iz Ministarstva rada i socijalnog staranja su demantovali da je usvojen Predlog koji je izradila radna grupa i da je disciplinskog postupak ostao u Predlogu zakona. Srđa Keković iz Unije slobodnih sindikata tvrdi da će zatražiti hitan prijem kod predsjednika države Filipa Vujanovića, predsjednika Skupštine Crne Gore Ranka Krivokapića i premijera Igora Lukšića kako bi kroz dijalog pokušali da riješe problem.

YIHR je 8. aprila 2011. godine podnijela Vrhovnom državnom tužilaštvu Zahtjev za pristup informacijama u vezi sa procesuiranjem krivičnog djela sprječavanje političkog, sindikalnog i drugog organizovanja i djelovanja. Ovo djelo je u prošloj godini ovoj instituciji prijavljeno u 30 slučajeva a jedan slučaj je prenesen iz ranijeg perioda. Od ovog broja jedna krivična prijava je odbačena, u jednom slučaju podniet je optužni predlog, jedna krivična prijava je ustupljena dok na kraju 2010. godine 28 krivičnih prijava nije riješeno.

Zbog neisplaćenih plata u ovom kvartalu, štrajkovali su zaposleni u TV Budva, GRO Radnik, Dekor-u, JU „Muzeji, galerija i biblioteka“ – Budva, Nikšički vatrogasci, Dnevnom listu Pobjeda, Hotelu Šavnik, Nokić kompani, Domu starih „Relax“, Prvoj petoljetka, Autoprevoznom preduzeću iz Nikšića, Radventu, Tehnostilu, KAP-u, Nikpeku, Duvankomercu, Željezari, Novom prvoborcu, bivšem „Radoju Dakiću“.

Uposleni u **Savezu sindikata Crne Gore** u aprilu i maju su javno tražili da im se isplate zaostale zarade. Radnicima je dugovano šest plata. Oko 70 zaposlenih u SSCG ne primaju plate jer je račun SSCG blokiran zbog tužbi radnika bivših preduzeća. Dva zaposlena u Stručnoj službi SSCG Vukadin Čupić i Stanko Rajović 1. juna 2011. godine stupili su u štrajk gladu tražeći da im se isplate zaostale zarade.

Oko 350 porodica preminulih radnika bivše **Fabrike celuloze i papira iz Berana** u prvoj polovini maja 2011. godine uputili su apel Ministarstvu rada i Fondu rada da im omoguće pravo na otpremninu u iznosu od 1926 eura. Sporno je što u Zakonu o Fondu rada postoje odredbe kojima je precizirano da porodice preminulih radnika nemaju pravo na otpremninu. Porodice su najavile da će zatražiti izmjenu Zakona.

NVO „Stečajci u Crnoj Gori“ – problemi NVO stečajaca u Crnoj Gori još uvijek nijesu počeli da se rješavaju. NVO stečajci u Crnoj Gori obratili su nam se dopisom 15. februara 2011. godine u kom navode da oko 1000 stečajaca iz više gradova Crne Gore se nalaze u veoma teškom položaju. Radi se o radnicima koji su ostali tehnološki višak tokom 90-tih godina, koji imaju u prosjeku oko 50 godina života te zbog toga teško mogu naći novi posao, nalaze se na birou rada ali bez nadoknada, nepovezanog radnog staža i mogućnosti da dobiju penziju. Tvrde da su oni žrtve tranzicije i da su u odnosu na one radnike koji imaju 25 i više godina radnog staža, potpuno diskriminirani. Obratili su se brojnim državnim institucijama ali im se niko nije obratio i pomogao u rješavanju njihovog položaja.

XV Zaključci i preporuke

- Stanje ljudskih prava u Crnoj Gori i dalje nije na zadovoljavajućem nivou. Iako je ostvaren napredak, koji se ogleda prije svega u tome što su građani slobodniji da prijave slučajeve kršenja ljudskih prava i većom spremnošću institucija da prihvate prijave i da ih češće procesuiraju nego u ranijem periodu, problemi postoje u sljedećim oblastima: suočavanje sa prošlošću, policijska tortura i stanje u zatvorima, politički motivisano nasilje, sloboda izražavanja, i okupljanja, vjerske slobode, diskriminacija, prava djeteta, manjinska prava, status raseljenih lica, ekonomska i socijalna prava.
- Institucionalni sistem za zaštitu ljudskih prava u Crnoj Gori je solidno izgrađen. Institucije koje se bave ljudskim pravima ostvarile su bolju saradnju sa NVO nego u ranijem periodu. Još uvijek je loša saradnja Ministarstva za ljudska i manjinska prava sa NVO. Državna revizorska institucija utvrdila je nepravilnosti prilikom raspodjele sredstava Fonda za manjine. Kancelariju Ombudsmana treba dodatno ojačati, a nastavila je sa dobrom saradnjom sa NVO sektorom. Neophodno je da Skupština Crne Gore pokrene ispitivanje rada i odgovornosti Upravnog odbora Fonda za manjine.
- Proces suočavanja sa prošlošću i dalje nije na zadovoljavajućem nivou. Postavljanje spomen obilježja civilnim žrtvama ratova je obaveza države kojim se poštuju žrtve ratova i sprovodi kvalitetan proces suočavanja sa prošlošću. Naša organizacija podržava najavljena postavljanja spomen obilježja u Podgorici, ali smatra da je redosled poteza pogrešan, te da se krenulo od kraja. Prije postavljanja spomen obilježja bilo je neophodno sprovesti hitne i efikasne istrage koje bi imale osuđujuće presude za sve učinioce ratnih zločina i neophodno je u obrazovni sistem uvesti činjenice u vezi sa ratnim dešavanjima iz devedesetih.
- U ovom kvartalu registrovali smo 11 prijavljenih slučajeva zlostavljanja, nečovječnog i nehumanog postupanja ili kažnjavanja policijskih službenika i prekoračenja ovlašćenja. Primijećeno je da policijski službenici protiv građana koji prijavljuju prekoračenja podnose krivične i prekršajne prijave zbog napada na policijske službenike. Ovakvo postupanje službenika policije ne ohrabruje građane koji prijavljuju prekoračenja da to čine, te je neophodno da nadležni pokrenu postupke odgovornosti policijskih službenika za koje se utvrdi da su podnijeli krivične prijave protiv građana

kako bi opravdali i prikriji svoja postupanja. Pozivamo nadležne institucije da sve slučajeve istraže i sudski procesuiraju, a odgovorne adekvatno sankcionišu.

- Pretrpanost zatvora je i dalje problem. On proizvodi sve druge probleme: lošu medicinsku zaštitu, nedostatak fizičkih aktivnosti, nemogućnost obezbjeđivanja sigurnosti svim osuđenim licima od drugih osuđenih lica, te dolazi i do neželjenih posljedica po zdravlje i sigurnost osuđenika i povećanja slučajeva u kojima službenici prekoračuju ovlašćenja.
- Politički motivisano nasilje izraženo je i u ovom kvartalu. Slučajevi politički motivisanog nasilja ogledaju se u prijetnjama, govoru mržnje i neprimjerenom verbalnoj komunikaciji. Nadležne državne institucije treba da istraže sve slučajeve prijetnji i govora mržnje i da adekvatno sankcionišu počiniocima tih djela. Svi javni poslenici treba da se uzdržavaju govora koji ne doprinose kreiranju tolerantne atmosferu i razvoju dijaloga.
- Iako je učinjen značajan napredak, sloboda izražavanja je i dalje na zabrinjavajućem nivou. Kleveta je potpuno dekriminalizovana, a Vrhovni sud donio je načelni pravni stav da sudovi ukoliko utvrde odgovornost novinara visina dosuđene naknade treba da bude u skladu sa praksom Evropskog suda za ljudska prava. Ni u ovom kvartalu nije ostvaren napredak u istragama za ranije napade za novinare, registrovane su prijetnje novinarima i nastavljeni su brojni sudski postupci protiv njih. Sloboda mirnih okupljanja je na zabrinjavajućem nivou jer postoji veliki broj zabranjenih mirnih okupljanja radnika i kritičara vlasti uz izgovor da se ugrozio saobraćaj. Ustavni sud Crne Gore mora u hitnoj proceduri da postupa po Inicijativi za ocjenu ustavnosti Zakona o mirnim okupljanjima koji nije u saglasnosti sa Ustavom i međunarodnim standardima. Uprava policije mora da prihvati međunarodne standarde prilikom izdavanja rješenja o mirnim okupljanjima.
- Vjerske slobode u Crnoj Gori nijesu na zadovoljavajućem nivou. Registrovani su napadi, prijetnje i incidenti. Vlada finansijski ne pomaže male vjerske zajednice, a i dalje su prisutne netrpeljivosti između dvije pravoslavne crkve. Nadležne državne institucije treba da istraže sve slučajeve ugrožavanja vjerskih prava i sloboda i da te slučajeve sudski procesuiraju.
- Osobe sa invaliditetom, Romi, pripadnici LGBT zajednice i žene su grupe koje su i dalje najviše diskriminisane. U slučaju procesuiranja diskriminacije nad Andrijom Samardžićem nadležno ministarstvo sporo procesuiraju prekršajni postupak. Zahtjev za pokretanje postupka je podnjet u decembru prošle, a postupak je pokrenut krajem juna ove godine. Brojni pružaoci javnih usluga nijesu prilagodili prostore za kretanje lica sa invaliditetom. Neophodno je da nadležni pokrenu mjere kako bi se prostori pružaoca javnih usluga prilagodili za kretanje lica sa invaliditetom. Vlasti glavnog grada Podgorice treba da pronađu načine da i pripadnici Romske populacije mogu koristiti pravo na besplatnu hranu u narodnoj kuhinji. Prva Parada ponosa koje je bila zakazana za 31. maj je otkazana. Nadležne institucije treba da istraže sve napade na osobe homoseksualne orijentacije, a odgovorne propisno da sankcionišu. Neophodno je da se usvoje propisi i praksa za adekvatnu zastupljenost žena na pozicijama odlučivanja.
- Prava djeteta u našoj državi nijesu na zadovoljavajućem nivou i nijesu dovoljno izgrađeni institucionalni kapaciteti za zaštitu tih prava. Neophodno je ubrzati proceduru donošenja i usaglašavanja domaćih propisa sa međunarodnim standardima. Savjet za prava djeteta nije dovoljno operativan, a neophodno je iz budžeta planirati više sredstava za Savjet i Kancelariju

Ombudsmana kako bi se unaprijedili kapaciteti i poboljšao rad na zaštiti prava djeteta. Neophodno je NVO-e koje se bave ovim problemom uključiti više u zaštitu dječjih prava i planiranju i donošenju politika za prava djeteta.

- Skupština Crne Gore još uvijek nije usvojila izborni zakon koji treba da omogući adekvatno predstavljanje manjinskih naroda u crnogorskoj Skupštini. Novi rok za usvajanje ovog zakona je 31. jul 2011. godine. Pripadnici manjinskih naroda nijesu adekvatno zastupljeni ni u državnim institucijama. U ovom kvartalu nijesu preduzimate mjere i aktivnosti na upošljavanju pripadnika manjinskih naroda u državnim institucijama, prije svega Roma. Potrebno je uvesti mjere u cilju povećanja broja pripadnika manjinskih naroda u državnim institucijama. Položaj raseljenih i interno raseljenih lica u našoj zemlji još uvijek nije na zadovoljavajućem nivou. Rješavanje statusa boravka raseljenih u Crnoj Gori teče veoma sporo.
- Ekonomska i socijalna prava su na zabrinjavajućem nivou. U ovom kvartalu registrovan je porast broja štakova radnika zbog neisplaćenih zarada, otpremnina i nepoštovanja kolektivnih ugovora. U ovom kvartalu registrovani su i pritisci na sindikalne aktiviste. YIHR poziva poslodavce da ispoštuju zakonske obaveze, a državne nadležne institucije da sankcionišu svaki oblik kršenja radničkih prava.